

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра германської філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.4 Германські мови та літератури
(переклад включно)

***Структурно-семантичні та комунікативні особливості
англійської казки (аспекти перекладу)***

Допущено до захисту «__» _____ 20 р.

Зав. каф. германської філології ____ канд. філол. наук, проф. Кобякова І. К.

Виконала:

студ. групи ПРМ-71

Коваленко Ірина Юріївна

Науковий керівник:

кандидат філол. наук, доцент

Баранова Світлана Володимирівна

Суми 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛІЙСЬКИХ КАЗОК	7
1. 1 Англійська казка як окремий літературний жанр	7
1. 2 Аналіз композиційної структури англійської казки на прикладі аніمالістичних казок.....	9
1. 3 Просторові та часові характеристики казок	11
1. 4 Структура та композиція казки, система образів та композиційно- мовні форми.....	16
РОЗДІЛ 2 ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ КАЗОК ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	23
2. 1 Використання пареміологічних одиниць у англійських казках.....	23
2. 2 Граматичні властивості казок	29
2. 2. 1 Роль займенників у англійських казках, переклад займенників українською мовою	29
2. 2. 2 Особливості вживання артиклів у англійських казках та їх перекладу	31
2. 3 Стилiстичні особливості англійських казок.....	35
2. 3. 1 Особливості перекладу каламбурів у казці Льюїса Керолла “Alice in Wonderland”	35
2. 3. 2 Авторські неологізми у англійських казках	39
2. 3. 3 Кольоропозначення на прикладі книги Редьярда Кіплінга “The Jungle Book”	42
2. 3. 4 Стилiстичні прийоми в пейзажних та ситуативних описах англійських казок	46
РОЗДІЛ 3 ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ КАЗКИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	49
3. 1 Роль англійської казки на уроках з іноземної мови.....	49
3. 2 Особливості використання казки на уроках іноземної мови	51

3. 3 Організація уроку іноземної мови з використанням казки як дидактичного матеріалу	55
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
SUMMARY.....	74
ДОДАТКИ.	80

ВСТУП

Англійська казкова традиція включає в себе фольклор, народні жарти, незвичні пригоди, неймовірні події тощо. За час свого існування англійська казка синтезувала глотогонічні особливості, діяхронічні універсалії та іллокутивні специфіки. Різні покоління письменників-казкарів виховувалися саме на фольклорі, за допомогою чого і сформували власне особливе художнє світосприйняття і стиль написання творів; провідну роль у цьому процесі відіграли саме англійські казки.

Англійську казку як окремий літературний жанр розглядали такі вчені як Л. Г. Бабенко [1, с. 378-485], яка у своїй роботі вивчала загальні особливості англійської казки, В. А. Тиригіна [28, с. 15-19], яка розробила класифікацію формуючі основи казкового жанру, Домашнев А. І. [6 с. 90-96], який вивчав ознаки казки як літературного жанру тощо. Лінгвістичні особливості англійської казки були об'єктом дослідження у наукових розробках І. О. Голубовської [4, с. 209], О. В. Корінь [13, с. 67-79], М. І. Мостового, які вивчали паремії, О. М. Селіверстової [26, с. 211-218], яка розглядала роль займенників. Класифікацією англійських метафор займалася О. С. Зубкова [7, с. 301-310], яка, в свою чергу, зазначила важливість та актуальність їх вживання у художньому тексті для досягнення прагматичної мети тексту.

Т. В. Венкель [3, с. 15-17] створив типи слів-кольоропозначень, вказуючи на експресивно-емотивні особливості кожного із підтипів. С. Ю. Шкуратова [33, с. 115-125] розглядала неологізми як нову відносно якогонебудь попереднього періоду одиницю (слово або словосполучення).

Актуальність роботи полягає у тому, що англійські казки є популярними у всьому світі, а тому відіграють важливу роль у вихованні не лише англійців, а й читачів інших національностей, а тому інтерес до вивчення структурно-семантичних та комунікативних особливостей англійських казок зростає з кожним роком.

Об'єктом дослідження роботи є англійські казки.

Предметом дослідження є структурні, граматичні, стилістичні та перекладацькі особливості англійських казок.

Матеріалом до даної роботи є казки англійських авторів: (69) Antoine de Saint-Exupery "The Little Prince", (70) Carroll L. "Alice's Adventures in Wonderland", (71) Donoghue E. "Kissing the Witch", (72) English folk tale "Saint George of Merrie England", (73) English folk tale "What They Say in New England", (74) Hardy T. "The Shadow on the Stone", (75) Jacobs J. "My Own Self", (76) Kipling R. "The jungle Book", (77) Miln A. A. "Winnie-The-Pooh", (78) Orwell G. "Animal Farm", (79) Ruskin J. "The King of the Golden River", (80) Wilde O. "The Birthday of the Infanta", (81) Wilde O. "The Happy Prince", (82(69)) Wilde O. "The Nightingale and the Rose".

Мета дослідження: визначення основних лінгво-стилістичних та перекладацьких особливостей англійських казок.

Завдання дослідження:

- 1) розглянути загальні характеристики англійських казок як окремого літературного жанру;
- 2) провести аналіз композиційної структури англійських казок;
- 3) дослідити лінгвостилістичні особливості англійської казки, а саме використання пареміологічних одиниць у творах даного жанру;
- 4) розглянути граматичні особливості англійських казок, а саме роль займенників та вживання артиклів у казках;
- 5) дослідити стилістичні особливості англійських казок, а саме використання каламбурів, особливості вживання авторських неологізмів, кольоропозначення та стилістичних прийомів на прикладі англійських казок;
- б) розглянути роль та особливості використання англійської казки на уроці іноземної мови.

Методи дослідження роботи: аналізу і синтезу, когнітивно-ономасіологічний, описовий, структурний, компонентний.

Практичне значення роботи полягає у тому, що її результати можуть бути використані при лінгвістичному, граматичному та стилістичному аналізі англійських казок.

Результати апробації дослідження: наукова стаття “Peculiarities of the author`s fairy tale translation from English into Ukrainian” [12, с. 249-254] у науковому фаховому віснику «МДУ» та стаття «Анімалістична казка як вид казки» у науковому журналі «Молодий вчений» [10, с. 198-201].

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, перший з яких складається з двох підрозділів, у яких розглядаються загальні характеристики англійських казок. Другий розділ складається з трьох підрозділів, відповідно, другий підрозділ складається з двох підпунктів, а третій підрозділ – з чотирьох підпунктів, у яких описуються лінгвістичні особливості англійської казки. Третій розділ складається з трьох підрозділів, у яких розглядаються особливості та методи використання англійської казки на уроці іноземної мови. До структури роботи також входять загальні висновки, список використаних джерел, додатки та анотація англійською мовою.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛІЙСЬКИХ КАЗОК

1. 1 Англійська казка як окремий літературний жанр

Літературний жанр – це тип літературного твору (художнього, публіцистичного тощо), який складається та розвивається у історичному аспекті Л. Г. Бабенко [1, с. 379]. Складність визначення жанрових особливостей твору пояснюється такими жанровими властивостями як динамічність, змінність його меж, а також наявністю великої кількості проміжних форм.

В. А. Тиригіна підкреслює необхідність синтезуючого підходу до тлумачення жанру, беручи до уваги усі його формуючі основи [28, с. 17]:

- 1) формально-структурні;
- 2) функціональні;
- 3) когнітивні;
- 4) комунікативні.

Казка є найпопулярнішим видом дитячої літератури. Тривала історія становлення та розвитку казки призвела до багатьох змін цього жанру, нестабільності його меж. Казка може мати форму роману: (76) “*The Jungle Book*”, епічного твору: (81) “*The Nightingale and the Rose*”, поеми: (74) “*The Shadow on the Stone*” тощо. Англійські казки бувають авторськими та народними.

Авторські казки – це твори, автором яких є одна людина, яка намагається створити оригінальний неповторний твір. У літературних казках кінцівка часто буває трагічною, де герої гинуть, не досягнувши своєї мети, наприклад: (82) *But the Nightingale made no answer, for she was lying dead in the long grass, with the thorn in her heart* (Wilde O. *The Nightingale and the Rose*).

У народній казці існує канонічне дотримання усіх елементів: є зачин, зав'язка, кульмінація, розв'язка та кінцівка. Попри таку різноманітність форм, казка сприймається як окремий жанр зі своїми особливостями. У народній казці завжди присутня щаслива кінцівка, наприклад: (73) *And finally she saved us* (English folk tale. What They Say in New England).

Для того аби виокремити казки з-поміж інших літературних жанрів, слід звертати увагу на такі її характеристики: історія з дивним сюжетом та подіями, спрямованими на те, аби розважити читача. Поетика народної казки є традиційною, в ній використовується обмежений набір зображально-виражальних засобів.

В англійській мові українському термінові «казка» відповідає термін “*fairytale*”. Основною характеристикою казки є її неправдоподібність. У творах даного жанру не завжди є фантастичні персонажі, але у казці завжди присутній елемент надзвичайності, який є видуманим.

Виділяють наступні ознаки казки:

- 1) наявність розповіді;
- 2) установка на розважальний ефект;
- 3) особлива форма побудови;
- 4) стійка поетика: певні композиційні прийоми – зачин, кінцівка, наявність пареміологічних одиниць тощо [23, с. 64].

Грунтування англійської казки на фольклорних традиціях країни, прагнення авторів дотримуватися канонів та формул твору, водночас створюючи власні авторські традиції написання, роблять твір оригінальним та неповторним у своєму роді робить можливим об'єднання авторської та народної казки в один літературний жанр “*fairytale*”.

Отже, казка, як окремий літературний жанр допомагає ознайомитися з Англією в історичному аспекті, а також виступає доречним інструментом для вивчення суміжних до лінгвістики дисциплін. Лінгвісти та вчені розглядають казки, їх коментативи та розробляють власні методичні казки. Саме через призму образності, логічного сюжету та диференціації наукових підходів до

вивчення, такі казки набувають статус популярних джерел для вивчення іноземної мови, лінгвістики та перекладознавства.

1. 2 Аналіз композиційної структури англійської казки на прикладі анімалістичних казок

Анімалістична казка – це вид народної казки, у якій головними героями є тварини, за допомогою яких автор алегорично показує людей, їх звички, характери, побут, негативні та позитивні риси. Метою таких казок є навчити чомусь людей, показуючи самих себе з боку за допомогою метафори: шляхом переносу образу людини на ту чи іншу тварину [10, с. 198].

Анімалістична казка дозволяє письменникові в алегоричній формі висловити свої погляди, актуальні соціальні проблеми, характерні прикмети суспільства тощо. За допомогою вдалого вибору системи казкових персонажів читач може не лише проникнутися сюжетом казки, а й зустріти прототип самого себе.

Розглядаючи лінгвістичне дослідження стосовно композиційного тлумачення як лінгвокогнітивної конструкції, складовою якої виступає композиційно-змістова структура та сигналізує про художнє оформлення структурованих подій у творі, а також композиційно-сміслової структури, яка і є інтерпретатором текстового змісту [27, с. 212].

На композиційному рівні казки виявляються риси стилю та жанру тексту, які є основою до створення особливостей сюжету казкового тексту (нарративний тип композиційно мовленнєвої форми). Наприклад, оповідь від третьої особи, де автор лише спостерігає за розвитком сюжету: (82) *The two horses had just plain down when a brood of ducklings, which had lost their mother, filed into the barn, cheeping feebly.* (Wilde O. *The Nightingale and the Rose*).

У анімалістичній казці можна виділити такі прийоми [24, с. 37]:

1) актуалізація часової локалізованості, структурною одиницею якого є обставина часу (наприклад: (78) *Many years ago, when I was a little pig, my mother and the other sows used to sing an old song of which they knew only the tune and the first three words*) (Orwell G. *Animal Farm*).

2) композиційний прийом постійної повторюваності казкових подій, що часто виступає як особливість англійської казки (наприклад: (73) *And the old cow said, "Well, go to the barn and get me some hay", so first he hopped and then he jumped, and quickly he came to the good old barn again. Then the mouse said, "Pray, barn, give me hay, cow give me milk, cat give my great long tail again", and the barn said, "Well, go to the smith and get me the key"*) (English folk tale. *What They Say in New England*).

3) Композиційний прийом раціональної кінцівки твору є характерним для англійської казки, яка зазвичай закінчується не сталими клішованими фразами типу «І жили вони щасливо, і померли в один день», а логічним та, нерідко, філософським висловлюванням (наприклад: (82) *What a silly thing Love is, – said the Student as he walked away*) (Wilde O. *The Nightingale and the Rose*).

Композиційна структура анімалістичної казки та англійської казки в цілому залежить від художнього мовлення, художніх засобів та різноманітних мовних засобів, які автор використовує у творі для більш точної передачі атмосфери локусу, характерів персонажів, їх фізичних та моральних особливостей тощо, що є необхідним атрибутом відтворення ідейно-художнього змісту казки. Наприклад, використання емоційно-експресивної лексики у вигляді синонімів: (70) *They were filled with cupboards and book-shelves; here and there she saw maps and pictures hung upon pegs* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*).

Важливим композиційним фактором англійської казки є опис місця події автором. Сюжет може розгортатися у місті, селі, домі, пустелі, джунглях, океані тощо. Наприклад: (76) *Shere Khan was always crossing his path in the Jungle, for as Akela grew older and feebler the lame tiger had come to*

be great friends with the younger wolves of the Pack (Rudyard K. The Jungle Book).

Отже, композиційні особливості англійської казки свідчать про своєрідність англійської казки як окремого та своєрідного жанру художньої творчості.

1. 3 Просторові та часові характеристики казки

Хронотоп виступає вагомим елементом казкового дискурсу. Вчений Бахтін визначає казковий хронотоп як вагомий взаємозв'язок часових і просторових відношень, художньо обумовлених у творі [15, с. 230]. Вивчаючи хронотоп, слід зазначити, що він буде залежати від того, якою казка є: літературною чи народною. Літературна казка прототипом народної. Саме тому хронотоп у літературній та народній казках буде схожим, хоча вони й будуть різнитися між собою за ситуативним контекстом.

Універсальними категоріями людської культури і свідомості є час і простір. Вчений Блек М. зазначає, що «простір є такою собі рамкою, у центрі якої можуть реалізовуватися архетипні, символічні та міфологічні проблеми, як класу універсальних модусів буття у знаках» [35, с. 21]. Простір існував раніше за модус, тож, проблематика буде реалізовуватися лише через простір, за межами якого вона не існуватиме. Тільки у просторових межах модуси будуть актуальними та реалізовуватимуться. Для казки існує особливий концептуальний простір та час, де на поняттєвому рівні можливим стає відображення особливості реальності. Простір неможливо протиставити часу, оскільки вони тісно взаємопов'язані.

Існує два типи хронотопу у англійській народній казці: внутрішній і зовнішній, де час, який, у свою чергу, структурує хонотоп, відіграє значно більшу роль, ніж простір. Казка синтезувала міфологічні традиції у контрасті «своє-інше» [31, с. 155] Під «своїм» прийнято вважати дім, як знайоме, буденне, а тому доцільним вважається не описувати дане поняття. Тому у

традиційній казці дія починається і закінчується вдома, який досить рідко описують та оцінюють. Буденний простір і час характеризують такі приставки, як : «в деякому царстві, в деякому господарстві», «жили-були», «і жили вони довго та щасливо». Такі приставки допомагають встановити межі між магічним та буденним хронотопами. Центральним казковим хронотопом є магічний хронотоп [15, с. 229].

Хронотоп у літературній казці, так само, як і в народній, поділяється на побутовий та чарівний, тим не менш, вони також можуть варіюватися в залежності від задумки автора та вибору часу, місця і персонажів [20, с. 19].

Літературна казка не має чіткої диференціації між двома світами, оскільки «межі між казковим та реальним світами є розмитими, саме тоді принципи зовнішньої модальності інтерферують у вигаданий світ, а реальна дійсність, навпаки, сприймається через призму казковості». Свідомо герой не може змінювати хронотоп, тому чари набувають ознак буденності. Два світи синтезуються, та впливають на хід подій один одного. «Якщо номінативно цей простір є чарівним, то денотативно його задано так, що в основних рисах він асимілюється до реального простору, в якому живе читач» [20, с.48]. Будь-який предмет чи місце, що належать до повсякденного топосу, може набувати магічної семантики.

Стосовно розмежування казкового світу та звичайного, то у літературній та народній казках воно проходить перпендикулярно, але народа казка характеризується зав'язкою як причино наслідковим процесом, через який персонаж потрапляє у казковий світ.

За сюжетом герой потрапляє у казковий світ, де простежується межа між звичайним та буденним світом, а у літературній казці елементи магії потрапляють у буденний хронотоп, що і стає причиною розв'язки сюжету. Можна зробити висновок, що герой не мав на меті потрапляти у казковий світ, оскільки буденна ситуація є причинно-наслідковим процесом розвитку подій. Наприклад, казка Дж. Рескіна (79) "*The King of the Golden River*" чітко ілюструє той факт, що троє братів знаходилися у реальному світі коли карлик

постукав у їх двері: (79) *At that time a double knock at the house door* (Ruskin J. *The King of the Golden River*).

Магічне втрутилося до реального хронотопу, саме тоді й відбулося поєднання двох світів. Окрім того, троє братів вирушають в дорогу пішки, що стосується переміщення персонажів до умовно-реальної типології. Дане порушення канонів вказує на те, що дана казка належить до літературного жанру.

Варто зазначити, що локація варіюється від горизонтальної до вертикальної. Своє-набуте у творі Дж. Рескіна ми спостерігаємо по вертикалі. Дім («своє») автор описує в межах долини, яка з усіх боків оточена горами, а «набуте» - на вершині гори [43]: (79) *In a secluded and mountainous part of Stiria there was in old time a valley. It was surrounded on all sides by steep and rocky mountains rising into peaks from which a number of torrents descended in constant cataracts* (Ruskin J. *The King of the Golden River*).

Народна казка характеризується абсолютною розв'язкою. Події, пов'язані з магічними реаліями, зєвершуються, коли персонаж знову потрапляє до звичайних подій. Завдання, які стояли перед персонажами на перетині світів, виконані, до чарівного світу назад дороги немає.

У літературній казці, тим не менш, магічні події не закінчуються, навіть, коли усі завдання виконані. В основному, герой залишається у магічному світі, або ж, він має могу повернутися туди у будь-який момент. [41, с. 100] Наприклад, коли перечитати зав'язку та розв'язку казки, не зрозуміло, чи закінчилася магія, чи досі триває. Наприклад, коли головний герой казки Глюк іде додому: (79) *For him the river had become a river of gold* (Ruskin J. *The King of the Golden River*). Він використовує магію річки і допомагає іншим людям. У казці річку називають «золотою», оскільки вона зробила ґрунт родючим. Скарби Глюка, отже, є цілком реальними. Тим не менш, спосіб досягнення такого ефекту є ознаками магічності, що і залишається у буденному топосі. Саме тому, звичайне набуває магічних ознак, якщо воно може бути підвладним фантазії. Отже, магічне може

перетинатися з реальністю і мати відношення до будь-кого із героїв казки, що є типовим для літературної казки, але нетиповим для народної.

В. Пропп вважає, що залежно від подорожей («ходів») героя казки, тривалість сюжетних подій також буде змінюватися [23, с. 83]. Розглядаючи англійську літературну казку, можна помітити, що переважальним для неї буде просторовий лінійний локус, тобто персонаж який вирішить усі проблеми, повернеться до себе додому.

Важливою структурною частиною просторовості літературної казки виступає метафорична психологізація. Наприклад, чарівник у казці живе на горі, тобто магія та реальність знаходяться на вертикалі. Або ж коли герої покидають реальний світ, що знаходиться в долині (по горизонталі), вимушені підніматися вгору, аби зіткнутися з магічним та вирішити усі проблеми.

З іншого боку, змін внутрішнього стану персонажів можливо спостерігати стосовно неба як локусу. Тобто, персонаж тілесно мав відношення до реального («низу»), а внутрішній стан його – до магічного («верху»). Саме тому, почуття персонажів описувалися та стосувалися гір, але фізично вони не могли здійснитися вгору, а залишалися вдома.

Протягом подорожі братів по скелі, вони три ази зустрічали чарівника, але в різних образах. Залежно від їх ставлення до чарівника, у казці змінювався локус (природа, погода, стан речей), наприклад: (79) *A strange shadow had suddenly come across the blue sky* (Ruskin J. The King of the Golden River). Вдруге: (79) *A dark gray cloud came over the sun, and long, snakelike shadows crept up along the mountain sides* (Ruskin J. The King of the Golden River). Втретє: (79) *Plunged towards the horizon like a red hot ball* (Ruskin J. The King of the Golden River).

Така зміна локусу є метафорою внутрішнього стану героїв, їх негативних рис характеру. Дана метафоричність не є характерною для народної казки. Тим не менш, персонажі літературної казки можуть бути

пов'язаними з постійною динамікою, розвитком, вони не апіорі не мають стояти на одному шляху розвитку подій.

Розглядаючи часовий прості народної казки, варто зазначити що він також поділяється на реальний та магічний (чарівний). Вчений Голубовська І. О. називає магічний час «закритим», або «вакуумним» [4, с. 65]. Він не є пов'язаними із поза сюжетними подіями, а має зав'язку і розв'язку. «Початкова нестача являє собою ситуацію. Можна уявити, щ до початку дії вона тривала роками» [4, с. 69-70]. Чарівний світ щасливо закінчується після розв'язки, а, отже, існує часовий відлік, про що свідчать словосполучення «через кілька днів», «наступного року» тощо.

Говорячи про літературну казку, то, порівняно із народною казкою, часові відношення у ній не є досить вагомими та визначеними. Події не обов'язково мають розміщуватися за принципом причинно-наслідковості. Такий опис часових подій надає змогу авторові розкрити більшу кількість проблем та поставити більшу кількість питань, оскільки персонаж має змогу потрапити у декілька конфліктних ситуацій як звичайних, так і магічних).

Наприклад, казка (79) “*The King of the Golden River*” (Ruskin J. *The King of the Golden River*) є літературною. У ній час розвивається лінійно, але залишається невизначеним, а також виникає співвідношення із кількома казковими подіями, яке є умовним та невизначеним. Про те, що часові проміжки все-таки існують у даній казці, реципієнт може дізнатися, ґрунтуючись на настурних часових маркерах: “*Next evening*” “*cried all day*” «*in the evening*” тощо.

Важливою особливістю авторського хронотопу є його ігровий характер з реципієнтом. Як уже було зазначено, в основі народної хронотопії лежать такі бінарні опозиції як свій/чужий, а у літературній казці – ігровий/неігровий.

Отже, просторові та часові характеристики казки є вагомим елементом при визначенні та вирізненні народної і літературної казки. Хронотоп у літературній казці, так само, як і в народній, поділяється на побутовий та

чарівний. Народна казка характеризується абсолютною розв'язкою. У літературній казці магичні події не закінчуються, навіть, коли усі завдання виконані.

1.4 Структура та композиція казки, система образів та композиційно-мовні форми

Особливості та викремлення суб'єктної та просторово-часової структури казки є об'єктом вивчення структури і композиції казки. Просторово-часова і суб'єктна структура казки є факторами жанроутворення і несуть у собі композиційне значення. Як структурні елементи жанрових утворень, вони користуються жанровою свідомістю, яку у свій час абсорбували від народної казки.

Головною проблемою композиційного утворення є проблематика «точки зору». Такий метод структурування структурного здобутку пов'язують із позиційним виокремленням, з яких і починається оповідь, а також із дослідженням взаємодії цих точок зору у диференційованих аспектних поняттях. Окрім того, авторську позицію можна простежити з точки зору на мовну характеристику, або ж фразеологічний план, який досить часто виступає як єдиний план казки.

Гончарова О. А., Домашнєв А. І. та Шишкіна І. П. – вчені, які досліджували казковий жанр [6, с. 48]. Вони зазначали, що наявність двох розмежованих типів висловлювання (тобто прямої мови героїв казки та мови автора) є характерними рисами фольклорного оповідання. У народній казці існує лише одна точка зору – мова автора. Персонаж казки керується авторською позицією.

Існує 31 функція дійових осіб, які спираються на розуміння сюжету як ряду повторюваних функцій персонажів, з якими може поєднуватися та співіснувати будь-яка з казок. Порівняно з іншими жанрами, у казок є вагома особливість, яка полягає у тому, що структурні частини, взяті з однієї казки

можна ввести та комбінувати зі структурними частинами іншої казки. Така специфічна особливість казкового жанру називається законом переміщення.

Тим не менш, не можна знайти чітко позначеного у літературній казці, яка б відрізнялася від народної за тим, вона написана певним автором та вже не стосується фольклорного жанру. У літературній казці знайти і виокремити характерні для народних казок загадку, магію у різних проявах тощо. Магічне у казці може бути метафорою до людської психології, її проблем, магічне може набувати духовного значення. Ще однією ознакою казки є те, що за допомогою творчої фантазії реципієнта можливим стає відкрити світ магії з нового боку, індивідуального для кожної особистості.

Сюжетна структура народної і літературної казки відрізняються одна від одної. Учені Гончарова О. А., Домашнев А. І. та Шишкіна І. П. [6, с. 49] зазначають, що кілька століть по тому вчені-дослідники намагалися дати класифікацію усім народним казкам, об'єднували їх родові групи на основі подібності сюжетних ліній. Їх роботи були вдалими, а тому на сьогодні ми користуємося тими показними сюжетів казок, які розробили для нас вже давно. Отже, сюжет народної казки є вже традиційним та, перною мірою, заданим історично. Тим не менш, на сюжет літературної казки лише її автор має вплив, хоча, самі ж письменники можуть повертатися до народних традицій і звертатися до них [12, с. 249].

Ще однією важливою жанротворчою ознакою народної казки є свідома установка на сюжетний вимисел. Фантастичні та магічні елементи у казці обумовлюють специфічні властивості використання образів у народній казці. Наприклад, у кожній казці можна зустріти незвичайні здібності людей, істот чи тварин, яких автори свідомо наділяють людськими якостями: (70) *Alice decided to sit by the window; the door was opened by Rabbit* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*).

Дослідник Пропп В. Я. визначив характеристику специфічної структури казкових образів у народних казках. Даний образ є типовим для:

1) тенденції казки до опису типологічного змісту при зображуванні героїв шляхом узуалізації та абстрагування понять: (70) *A rather handsome pig* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*);

2) сталого опису героїв: (76) *Rik-tikki-tikki, the ivory-fanged, the hunter with eyeballs of flame; Cloth is covered with gold on thy sides, and walk at the head of the processions of the King* (Rudyard K. *The jungle Book*);

3) стандарті функції персонажів казки: (76) *And at last, when the flames died down, and the red light of the logs made the elephants look as though they had been dipped in blood too* (Rudyard K. *The jungle Book*);

4) лаконічності психологічних та портретних характеристик героїв, які можуть розкриватися значно повніше у їх монологіях, діалогах та вчинках: (76) *The yellow pariah dogs that hang about every Indian village barked* (Rudyard K. *The jungle Book*);

5) побудови сюжетної лінії, що ґрунтуються на кількох головних персонажах, їх обмеженій кількості: (82) *But the Oak-tree understood, and felt sad, for he was very fond of the little Nightingale who had built her nest in his branches* (Wilde O. *The Nightingale and the Rose*).

Введення героя до фантастичної ситуації та виконання ним поставлених казкових завдань також відіграє важливу роль. Такі дії можна назвати головним законом казкового сюжету, а зміну сюжетної лінії – ключовим структурним елементом казки.

Казкові образи та їх структуру рідко можна відрізнити від образності народних казок за всіма зазначеними вище пунктами. Для літературної казки характерними є такі тенденції:

1) індивідуалізація казкових персонажів. Досить часто герої мають повне ім'я, а автор надає реципієнтам відомості про їх особисте життя: (76) *“Shere Khan”* (Rudyard K. *The jungle Book*);

2) літературні казки характеризуються великою кількістю героїв, хоча за структурою народної традиції їх можна переміщати до сюжету інших казок, нерідко залишаючи основні функції персонажів сталими: (80) *Happy*

Birthday, dear Princess (Wilde O. *The Birthday of the Infanta*). У багатьох казках персонажами є принци та принцеси, які за описами різних авторів є подібними одні до одних;

3) стандартизація функцій літературної казки часто може порушуватися. Персонаж може бути як позитивним, так і негативним водночас, чи редеривативно змінювати категорію поступово, з розвитком сюжету. Наприклад, у книзі (76) *“The Jungle Book”* (Rudyard K. *The jungle Book*) вовки можуть бути як позитивними, так і негативними персонажами;

4) фреймові психологічні та портретні характеристики у літературній казці є необхідними для сприйняття образу персонажів. Автор казки ставить за мету пояснити вчинки героїв, обґрунтовуючи їх особливостями психології та характеру людини. Саме через це портретна характеристика персонажів відіграє важливу роль у літературних казках: (70) *We are all are mad here; you’re entirely bonkers, but I’ll tell you a secret, all the best people are* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*);

5) головна дія у літературній казці базується на обмеженій кількості головних персонажів, тим не менш, їх ієрархічна система може ускладнюватися та з’являтися декілька другорядних персонажів: (70) *Alice decided to sit by the window; the door was opened by Rabbit* (Carroll L. *Alice’s Adventures in Wonderland*).

Саме тому, структурні особливості казкових образів у літературній казці може значно різнитися від структурних особливостей казкових образів у народній казці. Основним інструментом структури казки, так само, як і решти літературних творів, є стиль мови та сама мова. Елементами структури літературного твору є мова, або мовний стиль.

І. В. Іванова зазначає, що стиль є специфічним способом при реалізації цільових настанов, особливо характерних для різних типів діалогічного чи монологічного мовлення [8, с. 18].

Цільові настанови репрезентуються естетичними інтенціями письменника в області літературно-жанрової комунікації, що може проявлятися як базисна

основа його естетичної функції при втіленні у художню структуру казки. До способу втілення естетичної функції можуть входити застосування усіх можливих засобів, тобто система художнього образу, загальна структура казки та імплікація мовних засобів.

Можливим стає твердження, що індивідуальний стиль фольклорної казки є майже непомітним, оскільки вона є продуктом колективної творчості, натомість у літературній казці стиль відіграє вагомую роль.

Вчена І. В. Іванова виокремлює чотири види літературно-художніх стилів, залежно від методів реалізації естетичної функції:

- 1) стиль літературного напрямку;
- 2) стиль літературного виду та жанру;
- 3) стиль композиційно-мовної форми;
- 4) індивідуальний, авторський стиль [8, с. 18].

Щодо стилю літературного напрямку, то він є складовою частиною генералізованої категорії літературно-художнього функціонального стилю англійської мови та розкриває у собі його специфіку та властивості, до основних з яких належать підпорядкування усіх структур здобутку, що належать до естетичної функції.

Стиль літературного напрямку включає в себе індивідуальні ознаки конкретного напрямку літератури. Природним є те, що основні риси стилю, які є властивими певному напрямку, залишають свій слід на використанні літературно-композиційних методів та прийомів, що стосуються стилістики.

Стиль літературного жанру включає до себе узагальнені ознаки літературно-художнього стилю вцілому, а також генералізовані ознаки літературного спрямування, з яким вони пов'язані та індивідуальні риси конкретного жанру, що розмежовують інші стилі жанрів та літературний жанр.

Літературна казка з метою виокремлення часто запозичує стилістичні особливості народної. Тим не менш, сам автор може вирішувати стиль своєї казки, тож досить часто нехтує діалогічністю та концентрує увагу саме на

ускладненні фразових єдностей та коректності їх будови. Такі фразові єдності можуть без шкоди змісту вириватися із контексту казки, зменшуючи, при цьому, особливу атмосферність та індивідуальність твору.

Композиційно-мовна форма так само має власну характеристику стилю, за якою можуть проявлятися генералізовані видові властивості літературного спрямування і жанру та особливі риси, які уможливають виокремлення особливих текстових єдностей.

Існує дві ознаки, які варто враховувати при виокремленні композиційно-мовних форм:

1) взаємодія монологів і діалогів казки, і мови автора, оформлення мови різних персонажів через форму прямої та непрямої мов: (76) *And it is I, Raksha (The Demon), who answers* (Rudyard K. The jungle Book);

2) мета, з якою вживається композиційно-мовна форма при створенні рівня літературної композиції, тобто за розвитком сюжетної лінії та розкриттям характеру персонажа, чи за безпосередньою реалізацією естетичної мети, якої прагне досягти автор: (76) *A hungry man is an angry man* (Rudyard K. The jungle Book).

У епічній літературі монологічний тип мовлення є переважальним, оскільки він по-різному взаємодіє з діалогами. Характери та події, які виступають предметами художніх зображень, не показуються безпосередньо реципієнтові, оскільки про них повідомляє якийсь конкретний персонаж, хто й виступає в ролі оповідача (в основному, таким оповідачем є сам автор казки).

Основою двох найістотніших композиційно-мовних форм даного літературного роду є монологічний тип мовлення, тобто описи та оповідання. Вони протиставляються один до одного за динамічністю і статичністю, оскільки розповідь у казці слугує як засіб інтерпретування подій, розгортання сюжетної лінії, у той час, як опис, навпаки, уповільнює дію розповіді.

При написанні літературної казки автор може вільно пришвидшувати менш важливі події та розгортати значно важливіші, порушувати природній хід описуваної історії.

Діалогічне мовлення може виконувати різноманітні функції у епічному творі. Найбільш типовими для нього є наступні дві функції:

1) манера розповіді самого героя, чи автора про його приналежність до певного соціального положення чи професії: (80) *Although she was a real Princess and the Infanta of Spain, she had only one birthday every year, just like the children of quite poor people, so it was naturally a matter of great importance to the whole country that she should have a really fine day for the occasion* (The Birthday of the Infanta);

2) розкриття психологічного стану персонажа на момент мовлення і взаємовідносини героя з іншими. Досить часто діалог може мати функції оповідання, одночасно розповідаючи про події у казці, даючи характеристику персонажів: (81) *The Happy Prince never dreams of crying for anything.*

Особливий стиль письменника, що виокремлюється за рядом творів одного автора, наділений загальними рисами літературного спрямування, до якого він має відношення, жанрової стилізації, за якою написано казки та за індивідуальними рисами. Стиль автора у окремому творі є найконкретнішим поняттям, яке має в собі усі узагальнені риси зазначених вище стилістичних категорій і авторську манеру в цілому, що вказує на індивідуальні властивості казки.

Отже, сюжетна структура народної і літературної казки відрізняються одна від одної. Важливою жанротворчою ознакою народної казки є свідома установка на сюжетний вимисел. Елементами структури літературного твору є мова, або мовний стиль.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВОСТИЛСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ КАЗОК ПРИ ПЕРЕКЛАДІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

2. 1 Використання пареміологічних одиниць у англійських казках

Адекватне осмислення народного теперішнього і минулого не існує без вивчення його історичного та мовного аспекту. Культура народу та його мова яскраво ілюструються на рівні фразеології [21, с. 5].

Пареміологія – підрозділ фразеології, який займається вивченням та класифікацією прислів'їв, велеризмів, приказок, афоризмів, слоганів, девізів, загадок, максим, прикмет та інших висловлювань, основною метою яких є коротке образне вербальне вираження традиційних цінностей та поглядів, що ґрунтуються на життєвому досвіді групи людей чи народів.

На сьогодні існують такі види паремій, що зустрічаються в англійських казках [19, с. 27; 13, с. 9]:

1) вітання – сталі вислови, які зазвичай вживають при зустрічі, наприклад: (70) *Hello! My name is Alice, so please your Majesty* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Аліса, ваша величносте, – щонайчемніше відказала Аліса* (Керолл Л. *Аліса в країні чудес*). У даному прикладі перекладач використав таку трансформацію як вилучення, що не вплинуло на зміст привітання, одразу компенсувавши його непрямою мовою автора, але атмосферність чемного привітання було порушено;

2) святкові вітання – вирази, за допомогою яких поздоровляють лише за нагоди якоїсь події чи свята, наприклад: (10) *Happy Birthday, dear Princess* (Wilde O. *The Birthday of the Infanta*) – (66) *З Днем народження, люба Принцесо!* (Уайльд О. *День народження Інфанти*) – у даному випадку перекладач використав дослівний переклад, що є доречним при перекладі більшості привітань;

3) побажання – зичення щастя, здоров'я, благополуччя, добра тощо з будь-якого приводу, наприклад: (11) *Be happy, be happy; you shall have your red rose, – cried Nightingale* (Wilde O. *The Nightingale and the Rose*) – (67) «Радій! – Крикнув йому Соловей. – Радій, буде у тебе червона троянда (Уайльд О. *Соловей і троянда*) – у цьому прикладі переклад є не досить вдалим, оскільки перекладач використав не доцільне значення слів “*Be happy*”, цим самим зображуючи солов'я злим, а не благородним та щедрим, що і спотворило зміст тексту оригіналу;

4) тости – застільні побажання, які висловлюються господарям дому, гостям, винуватцям святкування, наприклад: (71) *Long live St. George of Merrie England, Emperor of Morocco, King of Egypt, and Sultan of Persia* (Donoghue E. *Kissing the Witch*) – *Хай живе святий Георгій з доброї Англії, імператор Марокко, король Єгипту та султан Персії* – у даному прикладі тост було передано вірно, але перекладач вважав за доцільне перекласти ім'я короля та зазвав його Георгієм замість Джорджа чи Георга, що заважає реципієнтові дізнатися про його походження;

5) побажання-подяки, наприклад: (76) *Bravo, bravo! An extraordinary performance. And thank you for detaining my victim* (Rudyard K. *The jungle Book*) – (63) *Браво, браво! Чудова вистава. І дякую за те, що втримав мою жертву* (Кіплінг Р. *Книга Джунглів*) – переклад є вдалим, оскільки не заважає розумінню казки;

6) прощання, наприклад: (81) *Good-bye, dear Prince!* (Wilde O. *The Happy Prince*) – (68) *До побачення, люба Принцесо!* (Уайльд О. *Щасливий принц*) – дослівний переклад є вдалим рішенням перекладача при інтерпретації прощань та привітань;

7) прокльони – своєрідне вираження людиною незадоволення, гніву, образи, яке супроводжується негативними побажаннями, наприклад: (76) *I want him dead. Once he gets word of what happened he'll come back. And I'll be waiting* (Rudyard K. *The jungle Book*) – (63) *Я хочу його вбити. Коли він дізнається, що сталося, він повернеться. І я буду чекати* (Кіплінг Р. *Книга*

Джунглів) – у першому реченні перекладач застосував граматичну заміну з метою адаптації тексту оригіналу до тексту перекладу;

8) присяги або клятви – сталі вислови, якими людина може підтверджувати свою правоту, зазначаючи, що якщо вчинені дії або сказані нею дії – не правда, то нещастя або лихо спіткає її, наприклад: (76) *I swear that henceforth the three cubs and I will never let you down* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Я клянусь, що відтепер три брати і я ніколи не покинуть тебе* (Кіплінг Р. Книга Джунглів) – у даному прикладі перекладач застосував уточнення, аби акцентувати увагу на тому, що вовки є братами між собою;

9) прикмети – народні вірування, за якими зміна погоди, щастя, удача тощо залежать від послідовності чи правильності виконання певних дій, наприклад: (76) *As the snakes fight in the spring* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Змагаються, наче змії навесні* (Кіплінг Р. Книга Джунглів) – перекладач використав більш точне значення слова “*fight*”, аби проілюструвати боротьбу у дикій природі;

10) порівняння – слова чи словосполучення, за допомогою яких, ґрунтуючись на основі спорідненості чи подібності зіставляються одні казкові герої або явища порівнюються з іншими героями або явищами, наприклад: (76) *Bagheera's eyes were as hard as jade stones* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Очі пантери гостро зблиснули, мов два смарагди* (Кіплінг Р. Книга Джунглів) – у даному прикладі перекладач вирішив замінити власну назву видовим поняттям та додав числівник;

11) казкові зачини та кінцівки, наприклад: (75) *In a tiny house in the North Countrie, far away from any town or village* (Jacobs J. My Own Self) – «У крихітному будинку, у країні на Півночі, далеко від будь-якого міста чи села» – переклад було виконано дослівно, що не заважає реципієнтові адекватно сприймати цільовий текст.

До паремії також можна віднести невеликі літературні форми (фольклорні або авторські), малі літературно-художні форми (міні-казка, байка, велеризм, афоризм, лімерик, загадка, прислів'я, змістовні

фразеологічні одиниці тощо [40]. Змістовні фразеологічні одиниці - це групи слів, які функціонально пов'язані з іменником, тобто, групи слів із головним словом, який є вираженим іменником [46, с. 6]. У англійських казках найчастіше зустрічаються афоризми та авторські літературні форми.

Кожен автор намагається створити текст із максимальним ефектом впливу на читача, який дуже часто досягається ритмікою та глибоким значенням паремій. Тому не дивно, що саме авторські оригінальні висловлювання є не лише об'єктом цитування читачів, а й стають крилатими. Наприклад: (70) *I can't go back to yesterday because I was a different person then* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *А про те, що було раніше і розповідати не варто, тоді я ще не була такою* (Керолл Л. Аліса в каїні чудес); (69) *One never knows, each person has his own star* (Antoine de Saint-Exupery. *The Little Prince*) – (61) *Ніхто цього не знає, але у кожного є своя зірка* (Антуан де Сент-Екзюпері. *Маленький Принц*); (76) *Pack at the price of a bull's life* (Rudyard K. *The jungle Book*) – (63) *Зграя – це щось цінне* (Кіплінг Р. *Книга Джунглів*); (77) *I don't feel very much like Pooh today; Think it over, think it under* (Miln A. *Winnie-the Pooh*); – (64) *Щось сьогодні я сам не свій; обдумай це і так, і сяк* (Мілн А. *Вінні-Пух*). (77) *It is hard to be brave, when you're only a Very Small Animal* (Miln A. A. *Winnie-The-Pooh*) – (64) *Складно бути хоробрим, коли ти – маленька тварина* (Мілн А. *Вінні-Пух*); (78) *Can you not understand that liberty is worth more than just ribbons?* (Orwell G. *Animal Farm*) (65) *Невже не зрозуміло, що свобода – це щось більше, ніж просто стрічки?* (Орвелл Дж. *Ферма тварин*).

У наведених вище прикладах перекладачі не застосовували дослівний переклад, який не завжди може бути доречний при спробі передачі паремій з однієї мови на іншу. Переклад парамеологічних одиниць – це творча робота для перекладача, оскільки необхідно не лише передати зміст слова чи словосполучення засобами іншої мови, а й дотриматися стилю тексту, його особливостей.

На відміну від авторських паремій, вживання ряду афоризмів та прислів'їв обмежено як ситуаційно, так і контекстуально [50]. Основною особливістю даних паремій є непряме висловлення думки, а ідіоматичне з тим чи іншим відхилення від компонентного значення фрази, яке передається через гіперболу ((76) *can't do something to save my life* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *ніяк врятувати життя* (Редьярд К. Книга Джунглів)), образ, іронію, опускання (наприклад, якщо у прислів'я про час вживається у контексті, то визначення самого часу можна опустити [38]: (70) *proper time may pass* (Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland) – (62) *підходящого часу може й не бути* (Керолл Л. Аліса в каїні чудес)), або, навпаки, надмірне додавання тощо.

Стилістичні особливості вживання пареміологій у художньому творі безпосередньо пов'язані з прагматичними умовами їх вживання, які в свою чергу демонструють корелятивний зв'язок між ситуацією у творі, самим персонажем та лексичними одиницями, якими він оперує [34, с. 201].

Тому особливим завданням усіх казкарів є не лише влучно використовувати існуючі паремії, а й ретельно добирати авторські паремії-неологізми. Так, у казкових влучних висловах фіксуються стосунки між персонажами, за допомогою них можна охарактеризувати персонажа як з позитивного, так і з негативного боку.

Наприклад: (78) *All men are enemies. All animals are comrades; All animals are equal, but some animals are more equal than others* (Orwell G. Animal Farm) – (65) *Усі люди – вороги. Усі тварини – браття; Усі тварини – рівні, але дехто з тварин є більш рівними, ніж решта* (Орвелл Дж. Ферма тварин); (76) *For the strength of the Pack is the Wolf, and the strength of the Wolf is the Pack* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Сила зграї – це вовк, сила вовка – зграя* (Редьярд К. Книга Джунглів); (70) *We are all are mad here; you're entirely bonkers, but I'll tell you a secret, all the best people are* (Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland) – (62) *Ми усі тут – божевільні; ви повністю*

з'їхали з глузду, але, по-секрету кажучи, усі великі люди такі (Керолл Л. Аліса в каїні чудес).

Більшість англійських паремій за своєю структурою є відображенням певних фреймів, які протягом століть встановлювалися народом, а тому корелюють глибинним контекстом, поява якого зрозуміла лише представникам країни-автора. Даним мовним явищам притаманна мораль та певна прагматика настанов, які автор хоче донести своєю казкою.

Отже, при перекладі казки з однієї мови на іншу перекладач має звертати увагу на особливості обох мов, бути обізнаним в історії та культурі обох народів, аби текст перекладу передавав зміст тексту оригіналу, а також особливу задумку автора, атмосферу твору.

2. 2 Граматичні властивості казок

2. 2. 1 Роль займенників у англійських казках, переклад займенників українською мовою

Займенник – це частина мови, яка вказує на особу, предмети, ознаки, кількість, але не називає їх. Зазвичай, займенник вживається замість іменника або прикметника, іноді, замість числівника або прислівника [57, р. 534].

Значення займенника – це не правила ідентифікації денотата, а визначена характеристика, яка надається актанту ситуації. Дана ситуація не залежить від контексту і ситуації мови. Іншими словами, значення займенника задано системою мови і не є ситуаційно змінним.

У денотативному плані основна особливість займенників полягає лише у відсутності постійного класу денотації, але не в тому, що вони передбачають відмінність в плані референтності чи нереферентності, або, при трохи іншій шкалі класифікації – в плані конкретності чи абстрактності обраного денотата [26, с. 83].

Англійським казкам, так само, як і художнім творам інших країн притаманна оповідь історії від першої особи, наприклад: (71) *I was a child when it happened to me* (Donoghue E. *Kissing the Witch*) – *Я був дитиною, коли це сталося зі мною*. У даному випадку субститут “I” («Я») замінює власне ім’я так само, як і будь-який іменник однини за умови, якщо даний займенник вказує на самого мовця. Ще одним субститутом у наведеному прикладі є суплетивна форма займенника “I – me”, «Я – мене», яка вживається анафорично до слів та словосполучень, що передують їй, тобто заміщує їх.

Займенник множини “They” («Вони»), наприклад, може представляти ряд спільних рис, які притаманні персонажам та на фоні спільності вирізняти їх з-поміж інших героїв казки як єдине ціле. Наприклад: (76) *We are of one blood, you and I* (Rudyard K. *The jungle Book*) – (63) *Ми усі – однієї крові,*

ти і я (Редьярд К. Книга Джунглів). Дана наочність показує те, як автор співвідносить стадо вовків та людське дитя як єдине ціле, передаючи таким чином певну мораль.

Особові займенники однини “*He, she, it*” («*Він, вона, воно*») вказують на гендерну приналежність героїв казки, підкреслюючи особливості, які можуть належати тому чи іншому роду в контексті, наприклад: (70) *She curtsied and walked away* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Вона зробила реверанс і пішла геть* (Керолл Л. *Аліса в країні чудес*). Загальновідомо, що лише жінкам притаманно робити реверанс, оскільки чоловіки, за законами етикету, просто кланяються, тому навіть без контексту фраза “*curtsied and walked away*” означала б її приналежність до жіночого роду.

Але не завжди так просто за займенником без контексту визначити його приналежність до роду, оскільки особові займенники не є закріпленими за якимось одним предметом чи особою. Іноді особовий займенник, залежно від ситуації, може стосуватися як чоловіка, так і жінки чи неживого предмету в рамках персоніфікації, яка є звичним явищем для казок, наприклад: (70) *I don't see how he can ever finish, if he doesn't begin* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Я не розумію, як ми можемо закінчити, навіть не розпочавши* (Керолл Л. *Аліса в країні чудес*). Дана цитата стосується кролика, а всі ми знаємо, що тварини у англійській мові позначаються займенником середнього роду “*it*”, що наглядно ілюструє наведений приклад.

Будь-яке «*я*» має свою персональну інформацію та відповідає кожен раз одиничному персонажу, є за своєю природою заміником імені. Часто займенники можуть використовуватися у казках для уточнення власного імені, підкреслюючи цим значимість та інтонації фрази, яка буде наступною. Наприклад: (76) *And it is I, Raksha (The Demon), who answers* (Rudyard K. *The Jungle Book*) – (63) *Я, та що говорю до вас, Ракша (Демон)* (Редьярд К. Книга Джунглів). Наявний займенник у проілюстрованій цитаті акцентує власне ім'я персонажу, зосереджуючи увагу на мовцеві та надаючи певного відтінку емотивності висловлювання.

Займенники можуть вживатися у творах будь-якого стилю, але говорячи про казки, слід зазначити, що у художньому творі навіть займенники можуть передавати емоції та нести у собі інформацію про мовця. Наприклад: (70) *You're braver than you believe* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*), тобто (62) *Ти, мій співбесіднику, хоробріший ніж ти думаєш* (Керолл Л. *Аліса в країні чудес*), або (76) *And it is I, Raksha (The Demon), who answers* (Rudyard K. *The jungle Book*), тобто, (63) *Я, та що говорю до вас, Ракша* (Редьярд К. *Книга Джунглів*).

Тому вживання займенників є важливим не лише для уникнення тавтології, але й для того, аби узагальнити групу осіб, підкреслити їх значимість у казці, мимовільно звертаючи увагу читача на них, або ж, навпаки, вказати на їхню другорядність.

2. 2. 2 Особливості вживання артиклів у англійських казках та їх перекладу

У англійській мові артикль виступає в ролі службового слова, але поміж службових слів його вирізняє те, що артикль має займенникове походження, у той час, як службові слова – це структурно-семантичний тип, тому, у свою чергу, вони не мають номінативної функції [51, с. 39].

Така граматична категорія як артикль є експлікованою для англійської мови, проте в українській мові вона є відсутньою. Для перекладача важливим є розуміння значення усіх артиклів та вміння передати його для реципієнтів іншої мови.

У сучасній граматиці англійської мови існує три типи артиклів:

- 1) класифікуючий (the Classifying Article) – a (an);
- 2) індивідуалізуючий (the Individualizing Article) – the;
- 3) нульовий (Zero Article) [37, с. 112].

Порівнюючи сполучники, прийменники, та артиклі, очевидно, що у випадку останніх службових слів, лексичне значення не відіграє такої ролі, як

граматичне. У тому разі, навіть значеннєві та функціональні особливості прийменника будуть встановлюватися виключно із семантичної структури речення [47, 82], наприклад: (70) *Alice decided to sit by the window; the door was opened by Rabbit* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Аліса вирішила сісти біля вікна; Кролик відчинив двері* (Керолл Л. *Аліса в країні чудес*), хоча, більшою мірою, це можна віднести до артиклів.

У контексті англійських казок артиклі відіграють значну роль: то виділяючи певного персонажа чи явище з поміж інших, то, навпаки, роблячи другоплановим тощо. Неозначений артикль (a, an) може вказувати на той факт, що слово позначає певного персонажа, явище чи предмет, не виокремлюючи їх з-поміж інших.

Неозначений артикль походить від числівника *one*, але вони не є взаємозамінними, наприклад: (76) *Kotick would head for the beach like an arrow, and the fin would jig off slowly.* (Rudyard K. *The jungle Book*) – (63) *Котик, мов стріла, мчав на міліну, а його плавник повільно віддалявся* (Редьярд К. *Книга Джунглів*). Дана заміна може призвести до комунікативно-когнітивних непорозумінь, оскільки зміст фрази при заміні цих слів одразу змінюється. *One* варто вживати у тому разі, коли автор має намір точно висловити свою думку, або підкреслити унікальність, одиничність явища, предмету чи особи, наприклад: (80) *One look at him told us an everything* (Wilde O. *The Birthday of the Infanta*) – (66) *Один погляд на нього розповів нам усе* (Уайльд О. *День народження Інфанти*).

Ще однією особливістю неозначеного артикля є те, що його варто використовувати після слів *quite* і *rather* [12, с. 250], наприклад: (70) *For the Mouse was swimming away from her as hard as it could go, and making quite a commotion in the pool as it went* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Тим часом нещасна Миша щосили пливла геть від своєї співбесідниці, тільки хвилі йшли кругом* (Керолл Л. *Аліса в країні чудес*). (70) *But it makes rather a handsome pig, I think* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) –

(62) «*A так вийшло досить симпатичне поросся*» (Керолл Л. Аліса в країні чудес).

Але не можна сказати, що неозначений артикль повинен вживатися лише після даних слів. Якщо дозволити собі трохи переробити цитати Льюїса Керолла, то можна помітити, що вживання артикля перед *rather* та *quite* є цілком можливим, наприклад: (70) *A quite common in the pool; A rather handsome pig* (Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland), хоча первісне значення і буде втраченим.

Поєднання неозначеного артикля *a* (*an*) зі словом “*half*” позначає половину якоїсь кількості або числа, наприклад: (70) *So that by the end of half an hour or so there were no arches left* (Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland) – (62) *Як результат, не пройшло і пів години, як воріт взагалі не лишилося* (Керолл Л. Аліса в країні чудес). При поєднанні артикля *a* перед *half* визначає якість описуваного предмету чи явища, наприклад: (69) *As his lips opened slightly with the suspicion of a half-smile* (Antoine de Saint-Exupery. The Little Prince) (61) *Як його губи повільно відкрилися із підозрою та напів-посмішкою* (Антуан де Сент-Екзюпері. Маленький Принц).

До значень неозначеного артикля належать такі особливості:

1) класифікація явищ, персонажів тощо, наприклад: (69) *This was a merchant* (Antoine de Saint-Exupery. The Little Prince) – (61) *Це був торговець* (Антуан де Сент-Екзюпері. Маленький Принц);

2) демонстрація узагальнення, неозначеності, що дуже часто є характерним для пареміологічних одиниць, наприклад: (76) *A hungry man is an angry man* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Голодна людина – зла людина*. Тобто, «*Усі голодні люди – злі люди*» (Редьярд К. Книга Джунглів).

Означений артикль *the* конкретизує предмет, персонажів тощо, підкреслюючи те, що дане явище є унікальним, відомим із контексту та згадуваним раніше.

Означений артикль вживається:

1) у ситуації, де говориться про означену особу, наприклад: (69) *The little prince, however, replied once again* (Antoine de Saint-Exupery. *The Little Prince*) – (61) *Тим не менш, Маленький Принц відповів знову у значенні Один Маленький Принц* (Антуан де Сент-Екзюпері. *Маленький Принц*);

2) якщо персонаж чи предмет уже згадувався у контексті казки і його можна повторно назвати за допомогою того самого чи іншого іменника, наприклад: (78) *There were two horses walking along the yard. The two cart-horses, Boxer and Clover, came in together* (Orwell G. *Animal Farm*) – (65) *Було два коня, які проходили по подвір'ю. Два тяглових коня, Боксер і Кловер ішли поруч* (Орвелл Дж. *Ферма тварин*);

3) за допомогою означеного артикля, зазвичай, виражають обставину часу чи місця, наприклад: (78) *It had been agreed that they should all meet in the big barn* (Orwell G. *Animal Farm*) – (65) *Було домовлено, що усі вони мають зустрітися у великому хліву* (Орвелл Дж. *Ферма тварин*);

4) при позначенні географічного ландшафту, наприклад: (78) *In return for your four confinements and all your labour in the fields* (Orwell G. *Animal Farm*) – (65) *За ваші чотири місця і усю ту працю на полях* (Орвелл Дж. *Ферма тварин*);

При сполученні імені з означуваним артиклем підкреслюється позитивна чи негативна оцінка персонажу казки, наприклад: (76) *Dick Cunliffe is the only man I'd trust to do that* (Rudyard K. *The jungle Book*) – (63) *Дік Канліффе – єдиний чоловік, кому б я довірив це зробити* (Редьярд К. *Книга Джунглів*).

Нульовий артикль має таке ж саме значення, як і неозначений артикль. Іменники, що позначають збірні, абстрактні чи незлічувані предмети (явища) мають нульовий артикль, оскільки вони вже є узагальненими та мають у собі неозначуване значення, наприклад: (69) *It is true that geography has been very useful to me* (Antoine de Saint-Exupery) – (61) *Дійсно, географія мені знадобилася* (Антуан де Сент-Екзюпері. *Маленький Принц*). Але існують винятки, коли нульовий артикль вживається зі злічувальними іменниками у

конкретному значенні, наприклад: (78) *For the first time of being there* (Orwell G. *Animal Farm*) – (65) *За перше перебування тут* (Орвелл Дж. Ферма тварин).

Отже, англійський артикль в казках демонструє ступінь певної невизначеності поняття, яке визначає іменник та демонструє подільні можливості даного поняття на одиниці постійного членування. Артикль також вказує на лімітацію вказаного іменником поняття, що допомагає конкретизувати, виділити з контексту, підкреслити особливість персонажу чи його якостей, або ж, навпаки, зробити їх незначними, демонструючи другорядність героя казки.

2. 3 Стилiстичнi особливостi англiйських казок

2. 3. 1 Особливості перекладу каламбурів у казці Льюїса Керолла “Alice in Wonderland”

Каламбур є основою, за якою створюється «особливий» контекст казки та яка сприяє здійсненню принципів розуміння і комунікативності [54]. Каламбур також може вербалізуватися просодично, дотримуючись стилістичної мети публічної мови, тобто створює особливий комічний ефект твору та зосереджує увагу реципієнтів на конкретній проблематиці, що піднімається у казці [39, с. 523].

В. З. Санніков зазначав, що каламбур, як і будь-який жарт, дозволяє обійти цензуру культури та висловити той зміст, який (за різних обставин) знаходиться під забороною [25, с. 5].

Існує наступна класифікація англійських каламбурів [30, с. 151-154]:

1) Орфографічні (коли слова, які стоять поряд, співзвучні, наприклад: (70) *You know you say things are much of a muchness* (Carroll L. *Alice’s Adventures in Wonderland*) – у перекладі така гра слів звучить: (62) *багато дурниць* (Керолл Л. Аліса в країні чудес), тобто перекладач вирішив

використати дослівний переклад, зберігши при цьому зміст, але не дотримавшись авторської ідеї.

2) Морфологічні – обігрування недоторканості словоформи, перебудова власних назв чи створення вищого або найвищого ступеня слів, які його не мають, наприклад: (70) *Curiouser and curiouser!* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – у тексті перекладу така гра слів звучить так: (62) «Усе чудеситься і чудеситься!» (Керолл Л. Аліса в країні чудес). Перекладач використав додавання, а також граматичну заміну. За допомогою цих перекладацьких трансформацій йому вдалося дотриматися комічності казки.

3) Синтаксичні каламбури, які передають двоякий сенс синтаксичної конструкції, наприклад: (70) *I had NOT! – cried the Mouse, sharply and very angrily: –A knot! – said Alice, always ready to make herself useful. – Oh, do let me help to undo it!* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Через тебе я забула ланцюжок подій! – кричала Миша: – Ланцюжок! - вигукнула Аліса, завжди готова прийти на допомогу* (Керолл Л. Аліса в країні чудес). У даному випадку перекладач використав вільний переклад, що є доцільним при перекладі каламбурів з метою збереження змісту тексту оригіналу.

4) Стилістичні – використання спеціальної термінології, навіть не існуючої, наприклад: (70) *Uglification means to make some things prettier* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Спотворення – це коли речі здаються гарнішими, ніж вони є* (Керолл Л. Аліса в країні чудес). Слово “*Uglification*” спочатку було неологізмом в англійській мові, яке згодом стало загальноновживаним діалектизмом. Для його передачі перекладач використав літературне слово «спотворення».

Каламбур будується на лексичній основі [30, с. 156]:

1) багатозначності слів, наприклад: (70) *I'll soon make you dry enough! This is the driest thing I know. Silence all round, if you please! William the Conqueror...* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Скоро я*

вас висушу. Це – найсухіша історія, яку я тільки знаю. Тиша, будь ласка. Вільгельм Завойовник... (Керолл Л. Аліса в країні чудес). Для української мови слово «сухий» також є багатозначним, тому каламбур перекладачеві вдалося перекласти дослівно.

2) Омонімії, наприклад: (70) *And so these three little sisters – they were learning to draw, you know, she started – What did they draw? – said Alice* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Тож, ці сестри крала мармелад звідти. Звідки там взявся мармелад? – запитала Аліса* (Керолл Л. Аліса в країні чудес).

3) Зміні слова, наприклад: (70) *We called him Tortoise because he taught us* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Ми називали його Пітоном, бо ми були його пітонцями* (Керолл Л. Аліса в країні чудес). У даному випадку перекладач створив власний неологізм, аби передати каламбур.

4) Двозначності, наприклад: (70) *I'm not myself, you see asked Alice. I don't see* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Бачите, я – сама не своя, - сказала Аліса. – Я нічого не бачу* (Керолл Л. Аліса в країні чудес).

Паронімії, наприклад: (70) *You see the earth takes twenty-four hours to turn round on its axis said Alice. Talking of axes said the Duchess* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Земля оберталася б навколо осі швидше, ніж... До речі, про ніж! – сказала Герцогиня* (Керолл Л. Аліса в країні чудес) [5, с. 19].

В англійській казці каламбур виконує певні функції. Від них залежить розташування і місце самого каламбуру в тексті. У казці даний прийом може використовуватися для досягнення комічного ефекту серйозної, на перший погляд, ситуації. Наприклад: (70) *Do cats eat bats? Do bats eat cats?* (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) *Чи з'їсть кішка літаючу мишку? Чи з'їсть літаюча мишка кішку?* (Керолл Л. Аліса в країні чудес). Наведену

цитату, яка більше нагадує дитячу лічилку, перекладач передав у зменшено-пестливій формі, зберігши при цьому риму.

Іноді для досягнення сатиричного ефекту автор може самотійно погратися з римою, як це зробив Льюїс Керолл, створивши власний грайливий вірш-сатиру: (70)

How doth the little crocodile

Improve his shining tail

And pour the waters of the Nile

On every golden scale!"

"How cheerfully he seems to grin,

How neatly spreads his claws,

And welcomes little fishes in

With gentle smiling jaws! (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*).

Української версії перекладу даного вірша немає, тому, аби виконати його аналіз для роботи, я використала власний переклад:

«Як маленький крокодил

Із хвостом, що гра на сонці,

Поселився в річці Ніл

І чекає всіх у гості.

Він так любо стиснув зубки,

Кігтики він наточив,

І запрошує гостинно

Кольорових, дивних риб».

Даний переклад ілюструє той факт, що досить складно перекладати вірші та каламбури, не порушуючи їх зміст і форму. Головною метою перекладача – це передача основного змісту і настрою, який хотів передати автор.

У казці (70) “*Alice in Wonderland*” є багато каламбурних елементів-заголовків, імен тощо, які самі по собі є промовистими та одразу налаштовують читача на несерйозне, дещо комічне ставлення до системи

персонажів та самої казки вцілому [36, с. 102]. Проте, дані каламбурні елементи не є беззмістовними, оскільки несуть у собі певну інформацію про героїв чи розділ твору, наприклад, “*Hatter*”. Даний персонаж був божевільним, а етимологія даного імені походить від англійського прислів'я “*As mad as hatter*”, – «Божевільний, мов капелюшник», що досить влучно ілюструє героя казки [42, с. 59].

Отже, основною функцією каламбуру є створення комічного (сатиричного) ефекту. Як і всі художні елементи, каламбур робить казку більш емоційною, робить її більш виразною. У свою чергу його можна назвати самостійним художнім твором всередині іншого, оскільки аби створити влучний та дотепний каламбур, потрібно досконало знати усі мовні особливості. У його перекладі застосовують авторські неологізми та вільний переклад, аби точно передати зміст іншомовного каламбуру.

2. 3. 2 Авторські неологізми у англійських казках

Неологізм – це нова відносно якого-небудь попереднього періоду одиниця (слово або словосполучення), нова або за формою, або за змістом (або і за формою і за змістом), яка має певну закріпленість у повсякденному мовленні [55].

Термін «неологізм» вживається стосовно новоутворення на матеріалі мови, в повній відповідності з вже існуючими в мові словотвірними моделями слова чи словосполучення, які позначають нове, раніше не відоме, неіснуюче поняття, предмет, галузь науки, рід занять, професію тощо [33, с. 115], наприклад: (70) *Snark* – вигаданий Льюїсом Кероллом буркотливий персонаж-неологізм, даний неологізм зустрічається у перекладах як (62) «зануда», «буркотун»; (70) *Jabberwocky* – назва беззмістовного вірша в середині казки Льюїса Керолла (Carroll L. *Alice's Adventures in Wonderland*) – (62) «нісенітниця» (Керолл Л. Аліса в країні чудес).

Для авторських неологізмів, так само як і для всіх видів новоутворень характерно кілька шляхів деривації:

1) словоскладанням – складанням двох основ, наприклад: (77) *prezactly* (*precisely and exactly*) (Miln A. A. *Winnie-The-Pooh*) – (64) «майже точно» (Мілн А. Вінні-Пух), (76) *man-cub* (Rudyard K. *The jungle Book*) – (63) «людська дитина» (Кіплінг Р. Книга Джунглів), (78) *doublethink* – when person believes in two theories, which contradict each other (Orwell G. *Animal Farm*);

2) використанням семантичних дериватів – коли в уже сталому значенні слова автор шукає нові, або вторинні ознаки чи характеристики на основі подібності явищ, наприклад: (76) *Red flower* (Rudyard K. *The jungle Book*) – (63) «червона квітка» (Кіплінг Р. Книга Джунглів), some metaphoric author`s neologism to illustrate the fire.

3) Звуконаслідуванням, наприклад: (77) *clop-clop* – an imitation of shoes-rubbing sound – (64) «тон-тон» (Мілн А. Вінні-Пух); (76) *tump-tump* (Rudyard K. *The jungle Book*) – a sound of drop`s slow falling) – (63) «бам-бам» (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

4) Запозиченням іншомовних слів або підсистемних слів англійської мови, які не є кодифікованими – просторіччя, жаргонізмів, діалектизмів, наприклад: (76) *pavisand* (Rudyard K. *The jungle Book*) – from latin word “*pavo*”, which means “*peacock*” in English language [53, с. 166] – «велика пава».

5) Додаванням суфіксів до вже існуючих слів, наприклад: (78) *pranceful* (Orwell G. *Animal Farm*) – to prance very much «дуже гарцювати»; (78) *rubbishry* (Orwell G. *Animal Farm*) – when the place or territory is very littered [56, с. 621] – «брудно».

6) Використанням конверсії – функціонального переходу слова з однієї частини мови до іншої, або вживання автором одного і того самого слова але в якості різних частин мови, наприклад: (78) *to brother* (Orwell G.

Animal Farm) – to gather for a meeting on the back yard [58] – «збиратися з братами».

7) Утворенням неологізмів-телескопних слів – тобто словотворення, за якого нове слово з'являється за допомогою зливання двох усічених основ вже існуючих повних слів, наприклад: (77) *Heffalump* (Miln A. A. Winnie-The-Pooh) – is a combination of two words “*hefty*” and “*elephant*” [59, с. 213] – «великий слон».

Індивідуально-авторські неологізми являють собою багатий матеріал у словотвірному плані. Вони охоплюють як узуальні засоби словотворення, так і малопродуктивні та, власне, okazіональні способи творення.

У неологізмах, які утворені узуальним способом, okazіональність створюється з порушенням семантичних або структурних обмежень [16, с. 71]. Так, за допомогою префіксального творення із префіксом анти-, який несе у собі значення протилежності тому, що названо мотивуючим іменником у казках, зокрема, та у художній літературі, в цілому, приєднується до основ слів, семантика яких не передбачає подібного приєднання, наприклад: (70) *tea-not* (Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland).

Отже, неологізми як лінгвістичне явище почали з'являтися разом із науково-технічним прогресом: винайдення нових реалій, досягнення у різних культурних сферах. Основною ознакою неологізму є цілковита новизна слів, або словосполучень для більшості мовних носіїв. Коли дані слова починають активно входити до щоденного вжитку, воно перестає вважатися неологізмом.

Автори казок почали використовувати неологізми у своїх творах, аби краще передати усі якості та ознаки вигаданого ним явища чи персонажу, номінувати його та дати пояснення, оскільки не завжди у мові можна знайти еквівалент авторської гри фантазії у мові перекладу.

2. 3. 3 Кольоропозначення на прикладі книги Редьярда Кіплінга “The Jungle Book”

Кольоропозначення – це лінгвістичний термін, який групує та номінує кольори в окремий шар лексики. Кольоропозначення передає не лише наочний образ кольору, але й певні емотивно-експресивні відтінки [60].

У англійських казках існують такі типи «кольорових слів» [32, с. 17]:

1) Дані слова є особливими, оскільки вони не мають чіткого позначення кольору, але несуть у собі певну інформацію про забарвлення предмета чи явища, наприклад: (76) *The moonlight was blocked out of the mouth of the cave, for Shere Khan's great square head and shoulders were thrust into the entrance* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Місячне світло, що сіялося крізь отвір печери, раптом померкло: величезна квадратна голова і плечі Шер-Хана загородили ввійстя.*

В. О. Шакірова виділяє ще одну класифікацію кольоропозначень за факторами мотивованості та немотивованості [32, с. 44]:

1) мотивовані (вторинні) – тобто ті кольори, які є мотивованими певними предметами чи явищами, які створені людиною, наприклад: (76) *Rik-tikki-tikki, the ivory-fanged, the hunter with eyeballs of flame; Cloth is covered with gold on thy sides, and walk at the head of the processions of the King* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Ріккі-Тіккі, із кликами, наче зі слонової кістки, мисливець із вогненними очима; його шерсть була покрита золотом по боках і йшов він попереду королівської свити* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

2) немотивовані (первинні) – кольори та відтінки, які з'явилися не в результаті людської діяльності, а завжди існували в природі, наприклад: (76) (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Нарешті, коли полум'я стихло, від червоного світла тліючої деревини слони виглядали так, ніби вони щойно купалися в крові* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

У книзі (76) “The Jungle Book” Редьярда Кіплінга є багато кольоропозначень, які несуть у собі стилістичне навантаження. Чорний колір

(*black color*) [17, с. 338], а також похідний від нього іменник “*darkness*” позначає усе зле, негативне, похмуре, неприємне у книзі. Наприклад: (76) *Then a cloud came over the moon, and he sat in black darkness* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Потім хмари заступили місячне світло і він сидів у чорній темноті* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

З метою передачі злоби, болю, моральної деградації Р. Кіплінг використовує похідні іменники від “*black i dark*” – “*blackness*” та “*darkness*” [17, с. 339]: (76) *From the palace you could see the rows and rows of roofless houses that made up the city, looking like empty honeycombs filled with blackness* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *З палацу було видно нескінченні ряди будинків без дахів — вони нагадували порожні бджолині стільники* (Кіплінг Р. Книга Джунглів). У цьому прикладі перекладач опустив чорний колір, зобразивши його через порожнечу та самотність, що ілюструє той факт, що в українській мові чорний є також символом негативу.

Дієслово *to darken*, яке вживається у творі лише один раз означає затіняти, робити непрохідним тощо [45, с. 77]: (76) *They came and went in legions that darkened all the shore* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Вони виступили, згрупувавшись у легіони, які заступили увесь берег, наче морок* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

Прикметник *the blacker* позначає найвищу ступінь огиди, зла, ненависті: (76) *Oh, Shere Khan, never was a blacker hunting than that frog-hunt of thine ten years ago* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Ох, Шер-Хане! Ні одне полювання не принесе тобі стільки лиха, як те, що ти його розпочав десять років тому на оце маленьке Жабеня!* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

У казках усіх народів чорним кольором завжди позначали сили темряви (відьмаків, злих духів), негативних персонажів та передавали напруженість, гостроту ситуації, небезпеку, у яку потрапляли герої, тому англійська казка в українському перекладі не є виключенням [48, с. 249].

Редьярд Кіплінг, проте, використав кольорове слово “*black*” і у гарному сенсі, підкреслюючи ним величність, красу та благородність: (76) *As the moon*

came up behind the hill it shone through the openwork, casting shadows on the ground like black-velvet embroidery (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *І коли з-за гори вплив місяць, його світло, пробиваючись крізь ажурні стіни, відкинуло на землю тіні, схожі на чорне оксамитове мереживо* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

Прикметник “red” завжди був кольором небезпеки, крові, люті, роздратування, пристрасті, запалу [14, с. 22]: (76) *A couple of black-haired men with flat red faces came* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Прийшло кілька чорноволосих чоловіків із червоними пиками* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

Жовтий колір у англійській мові також несе у собі негативне значення напруженої ситуації, страху. Р. Кіплінг позначив жовтим небезпеку та розпач: (76) *The yellow pariah dogs that hang about every Indian village barked* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Жовті прибудні собаки, що вештаються біля кожного індійського села, зняли скажений гавкіт* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

Коричневий колір у англійських казках означає бруд, відсутність благородності, величності: (76) *It was Karait, the dusty brown snakeling that lies for choice on the dusty earth* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Це був Karait, коричневий зміїовик, весть у пилуці, що просто так валяється на брудних узбіччях* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

Сірий колір [52] позначає щось малопримітне, несуттєве, скороминуще, нецікаве [3, с. 64] тощо. У книзі Р. Кіплінга сірим зображувалося хутро, небо, дощова погода: (76) *The gray apes – the people without a Law – the eaters of everything* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Сірі мавпи – народ без законів, що їдять усе, що їм попадеться* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

Зелений колір у творі виступає як символ природи, життя, уособлення самих величних Джунглів: (76) *To the crushing sound of juicy green things being bruised* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *На звук зламані соковитої*

зелені (Кіплінг Р. Книга Джунглів), так і у якості кольоропозначення люті: (76) *Her eyes, like two green moons in the darkness, facing the blazing eyes of Shere Khan* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *Очі в неї спалахнули, мов дві зелені зірки в пільмі. Вона сміливо глянула в розлючені очі Шер-Хана* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

У цьому прикладі перекладач вирішив передати червоні, палаючі очі Шер-Хана через прикметник «розлючені», який ще раз доводить про те, що червоний у казках – колір люті та зла.

Білий колір [52] несе у собі значення краси, здоров'я, благородності: (76) *Beautiful, milk-white fretwork, set with agates and cornelians and jasper and lapis lazuli* (Rudyard K. The jungle Book). – (63) *Але молочно-білі мармурові стіни все ще були вкриті надзвичайно гарними візерунками, прикрашені агатами, сердоліками, яшмою, ляпіс-лазур'ю* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

Отже, кольоропозначення відіграє важливу роль у казках, допомагаючи авторові передати необхідну атмосферу твору, охарактеризувати героя, номінуючи його позитивним або негативним та налаштувати читачів чи то на спокій, чи на напружений сюжет. Роль перекладача при роботі з кольоропозначеннями – передати той настрій твору, який задумав автор тексту оригіналу.

2.3.4 Стилiстичнi прийоми в пейзажних та ситуативних описах англiйських казок

Стилiстичнi прийоми у англiйських казках використовуються для детального опису подiй та локусiв, аби читач мiг повнiстю проникнутися сюжетом та стилем автора.

Усi стилiстичнi прийоми, якi використовує автор, мають одну мету – привернути увагу читача та висловити своє вiдношення до даного явища, предмета i створити загадкову, iнодi, мiстичну атмосферу в казцi [11, с. 26].

Як i у будь-якому художньому творi, у казках найчастiше зустрiчаються епiтети, роль яких полягає в суб'єктивному описi автором оточуючого свiту, наприклад: (82) *It is pleasant to sit in the green wood, and to watch the Sun in his chariot of gold, and the Moon in her chariot of pearl* (Wilde O. The Nightingale and the Rose) – (67) *Приємно сидiти у зеленому лiсi i дивитися на Сонце у своїй золотiй колiсницi під мiсяцем у колiсницi з перлiв* (Уайльд О. Соловей i Троянда). Даний приклад iлюструє той факт, що епiтети спрямованi на яскравий, детальний опис природи у казцi [18, с. 16].

Ще одним стилiстичним прийомом, який характерний для англiйських казок, є порiвняння – троп, у якому один предмет чи явище уподiбнюється iншому за будь-якою спiльною для них ознакою, наприклад: (76) *From the palace you could see the rows and rows of roofless houses that made up the city, looking like empty honeycombs filled with blackness* (Rudyard K. The jungle Book) – (63) *З палацу було видно нескiнченнi ряди будинкiв без дахiв — вони нагадували порожнi бджолини стiльки* (Кiплiнг Р. Книга Джунглiв). Порiвняння допомагає виявити схожi риси у предметах, у природi тощо, додаючи наочностi та виразностi. Даний приклад додає таємничостi та невідомостi читачевi [9, с. 212].

Уособлення допомагає письменниковi «оживити» природу у казках, описуючи таким чином її особливостi, почуття тощо. Цей стилiстичний прийом може вживатися як вузько (в одному рядковi), так i бути прийомом,

на якому ґрунтується вся казка. Головним завданням уособлення є співвіднесення зображуваного предмету з істотою, зробити його ближчим читачеві, передаючи таким чином настрій зображуваної ситуації. Наприклад: (82) *But the Oak-tree understood, and felt sad, for he was very fond of the little Nightingale who had built her nest in his branches* (Wilde O. *The Nightingale and the Rose*).

Інший прийом, який можна назвати, вивчаючи казкові описи казок – метафора. Даний прийом має приховане порівняння, образне уподібнення явищ. У метафорі певні слова приймають нове, «розширене» значення (наприклад: (76) *And black are the waters that sparkled so green. The moon, o'er the combers, looks downward to find us at rest in the hollows that rustle between* (Rudyard K. *The jungle Book*) – (63) *І чорні води заблищали зеленим. Місяць зацікавлено споглядав униз, аби побачити нас у спокої...*(Кіплінг Р. Книга Джунглів).

Стилістичний прийом полісиндетон, або навмисне вживання автором повторюваних сполучників між епітетами, які часто є однорідними членами речення. Полісиндетон використовується у казках для того, аби зробити навмисну паузу, зосереджуючи увагу читача на предметах чи явищах, про які йдеться мова, аби краще пояснити та описати ситуацію, зображену у казці. Наприклад: (76) *There was a splash and a trample, and the rush of running water, and Kala Nag strode through the bed of a river, feeling his way at each step* (Rudyard K. *The jungle Book*) – (63) *Почувся сплеск і стукіт разом із потоком води. Кала Наг прямував до річки, відчуваючи дорогу з кожним кроком* (Кіплінг Р. Книга Джунглів).

Протилежним до полісиндетону є стилістичний прийом асиндетон – побудова речення, у кому однорідні члени речення, або частини складного речення пов'язуються без сполучників. Дана фігура надає реченню насиченості, динамічності, допомагає передати швидко зміну картин, дій, вражень. Експресивність асиндетону зумовлена не лише тим фактом, що між однорідними членами речення немає сполучників, а й наявністю великої

кількості членів, які автор перераховує. Наприклад: (78) *There were songs, speeches, more firing of the gun, a special gift of an apple was bestowed on every animal, with two ounces of corn for each bird and three biscuits for each dog* (Orwell G. *Animal Farm*) – (65) *Були пісні, промови, більше вистрілів, кожній тварині, було вручено подарунок у вигляді яблука, дві унції кукурудзи для кожного птаха і по три бісквіти для кожної собаки* (Орвелл Дж. Ферма тварин).

Отже, описуючи ситуацію та природу в казці за допомогою стилістичних прийомів, автор і перекладач можуть передавати настрій певного епізоду казки, допомагаючи читачеві проникнутися його настроєм. За допомогою стилістичних прийомів можна також деталізувати опис, задати темп читання тощо у текстах оригіналу та перекладу.

РОЗДІЛ 3

ВИКОРИСТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ КАЗКИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

3. 1 Роль англійської казки на уроках з іноземної мови

За думкою більшості вчених методистів, на рівні як початкової, так і старшої школи доцільним є використання казок як конкретного підтипу художніх текстів на уроках. Дане твердження обумовлюють багато специфічних тематичних (реалізація специфічного казкового світу у казках), композиційних (щаслива кінцівка, традиційна оповідка та оповідання (“*and they lived happily ever afterwards*”)) та характерологічних (наприклад, трьохкратний повтор епізодів, які є однорідними (три дитини, три бажання, три друга – такі повтори полегшують сприйняття теми і головної думки казки) ознаками [2, с. 58].

Казковий світ є вдалим методом проникнення до суті речей, реальних явищ, що й дає можливість за допомогою наочності пояснити матеріал учням. Казкові діалоги сприяють методичній повторюваності вивченого матеріалу, яку можливо досягти за допомогою сюжетної побудови казки. Типові ситуації спілкування та їх відтворення (“*The meeting*”, “*In the forest*”, “*Friendship*”, *etc.*) стимулюють мовну і мовленнєву діяльність школярів, забезпечуючи при цьому комунікативну активність у майбутньому.

Казки є вдалим дидактичним матеріалом, оскільки [22, с. 17]:

- 1) вони – автентичні: *Once upon a time, a long time ago*;
- 2) казки є інформативно насиченими та ставлять цілком логічні запитання, одразу пояснюючи їх: *Do cats eat bats?*;
- 3) у казкових текстах мовні засоби превалюють: *There was not a moment to be lost*;
- 4) вони мають емотивний вплив на школярів тощо: *The poor little thing sat down and cried*.

Для вчителя іноземної мови важливим є планування уроку так, аби протягом уроку увага дітей була сконцентрована на ході уроку. Казка може бути ключовим моментом при втілення даного завдання. Споконвіку казка та мова підлягали процесу катетеризації, тому виокремлення одного явища від іншого є не припустимим. Саме тому у процес навчання варто долучати казку, у якій розкривається значення слів і явищ, сприяючи при цьому на розвиток словникового запасу школярів.

Казка сприяє розвитку пам'яті у дітей, формуванню їх уваги, вмінню концентруватися на головному та виокремлювати одне явище з-поміж інших, її жанрові особливості вчать порівнювати, класифікувати тощо. Головним фактором, який визначає розвиток мовних і мовленнєвих навичок у школярів є казка. Подача дидактичного матеріалу через казку може стимулювати розвиток уяви і творчих здібностей, що і буде сприяти появі позитивної мотивації до вивчення не лише іноземної мови, а й інших наук [29, с. 18].

Беручи до уваги коректну адаптацію тексту казки, то такий жанр літератури може бути підходящим для будь-якого рівня знань з іноземної мови та для будь-якого віку реципієнтів. За допомогою казки можна розвивати навички аудіювання, читання, письма та говоріння. При переході "*from object to image*" учні зможуть запам'ятовувати більшу кількість нових слів, що і стане ключовим моментом при активній взаємодії учнів і вчителя.

Дидактично-пізнавальна казка забезпечує ряд завдань [25, с. 4]:

- 1) стимулює інтерес та мотивацію до навчання;
- 2) експлікує новий матеріал і, за допомогою повторюваності казкових явищ, забезпечує повтор вивченої теми;
- 3) розвиває комунікативні навички, вчить взаємодіяти з іншими актантами;
- 4) сприяє саморозвиткові учнів;

Отже, казка є важливим дидактичним матеріалом, оскільки забезпечує розвиток уваги, мови та мовлення, вчить будувати діалог і підтримувати

його. За допомогою повторюваності казкових подій учні можуть закріпити отриманий матеріал і легше його сприймати.

3. 2 Особливості використання казки на уроках іноземної мови

Комунікативна компетенція разом із методами її досягнення є найбільш актуальним питанням, яку як практично, так і теоретично можна вирішити за допомогою методики викладання іноземної мови.

Учений-теоретик Д. Хаймз, розглядаючи ряд сучасних інтерпретацій стосовно комунікативних навичок та компетенції у галузі викладання іноземної мови, зазначав, що комунікативною компетенцією є те, чому потрібно навчитися тим людям, які здійснюють комунікативний акт за вагомих культурологічних обставин [44, с. 53].

Оскільки для україномовних реципієнтів оволодіння комунікативною компетенцією з англійської мови є складним процесом, завданням вчителя є проектування та створення різнотипних ситуацій спілкування. Для досягнення такої мети можуть використовуватися диференційовані прийоми та методи роботи (наприклад, побудова діалогів, проведення дискусій, дебатів, розробка творчих проектів та рольових ігор з використанням ілюстративних джерел.

Важливим завданням для вчителя є також розповісти та пояснити учням про культурні цінності різних народів-носіїв мови, яка вивчається, зокрема, англійської мови. При виконанні такого завдання варто користуватися роздатковим матеріалом у вигляді ілюстративних джерел, текстів оригіналу, аудіо записів тощо [8, с. 15].

Розглядаючи сучасні підручники з іноземної мови, можна відмітити, що автори додають достатню кількість супроводжуючої інформації до них, пояснюючи при цьому невідомі та складні моменти нового матеріалу. Наприклад, це можуть бути меню, рекламні оголошення, слогани, цитати відомих людей, уривки з творів художньої літератури тощо. Оволодівши

такими матеріалами, учні зможуть краще розуміти лінгвокраїнознавчі особливості англійської мови.

Науковець-методист І. В. Іванова [8, с. 5] зазначає, що будь-який вид діяльності із залученням казок (наприклад, драматизація чи читання) може допомогти вирішити комунікативні проблеми та встановити методику стосовно розвитку свідомої особистості, обізнаної у традиціях та звичаях народів, чії мови вивчаються.

Завдання та роль казок можна розглядати через призму трьох ключових аспектів [49]:

1) психологічного – коли для школярів необхідно створити таку атмосферу, за якої вони будуть почуватися комфортно, будуть налаштовані на навчальний процес. Саме таку атмосферу можна створити за допомогою казки, як автентичного літературного твору. Казка знайома усім ще з дитинства, а тому асоціюватиметься із чимось приємним і знайомим;

2) емотивно-експресивного – аспекту, який впливає із попереднього пункту, тобто коли вчитель створив комфортну робочу атмосферу і учні можуть вільно висловити свою думку, процитувати улюблену казку, навести приклад із життя засобами іноземної мови;

3) пізнавально-наукового – аспекту, що сприяє бажанню вивчити щось нове, побудувати адекватну картину світу, порівнюючи культури різних країн та проводячи лінгвокультурні паралелі.

Використання казки на уроці в якості дидактичного матеріалу буде, насамперед, сприяти появі та розвитку мотивованості школярів до навчання, а також створюватиме рівень індивідуалізації навчального процесу.

Ю. І. Палеха [22, с. 19] виокремлює два типи мотивації під час навчання:

1) самомотивація учня – довільний процес, за якого роздатковий ілюстративний матеріал (казка) є цікавим сам по собі;

2) мотивація – керований процес, коли вчитель демонструє школярам його здатність до розуміння іноземної мови, що і є тим мотиваційним процесом, який спонукає до саморозвитку та самостійного навчання.

Важливим фактором протягом навчання є мотивація, за якої учні позитивно сприймають казку саме через процес розуміння іноземної мови, а не лише через зацікавленість у сюжетній лінії.

Ще одним доказом того, що казка є вдалим рішенням при виборі ілюстративного матеріалу – це її емоційний вплив на школярів. Саме через це вчитель має сконцентрувати увагу на формування дітьми особистісного відношення до вивченого та прочитаного. Аби вдало втілити таку мету, необхідно запровадити як методично організоване, так і систематичне читання однією перевагою казки є сила враження й емоційного впливу на учнів.

Подача нового граматичного, лексичного чи фонетичного матеріалу часто може спричиняти втрату мотивації до навчання у школярів. Доцільним вирішенням такої проблеми може стати планування уроку через гру із казковими елементами, у яких казка може подаватися як новий матеріал, так використовуватися для повторення та закріплення вивченого. І. В. Іванова зазначає, що як учні, так і дорослі сприймають казку як гру [8, с. 11].

Вчені практики у своїх роботах зазначають, що варто будувати свій урок так, аби усі дидактичні вправи для вивчення чи повторення матеріалу, були мовно спрямованими. Для вирішення такого завдання структуру уроку можна побудувати за такими етапами:

1) підготовка до роботи, яка має на увазі лінгвокультурознавчі коментарі, в основі яких і буде установка на подальше пояснення матеріалу. Наприклад, перед тим як почати читати казку чи уривок з неї, варто виділити слова, що можуть стати лінгвістичним бар'єром, познайомитися з творчістю автора, провести паралель між культурними особливостями двох народів (українців та англійців): *“The Nightingale is a bird, that is well-known in our country. It sings beautiful. It sings at night”*;

2) безпосередньо процес читання казки: *“Alice was beginning to get very tired of sitting by her sister on the bank”*;

3) формулювання та постановка запитань з метою перевірки розуміння прочитаної казки: *“Who helped the Prince to meet his love?”*;

4) активізація мовного матеріалу у діалогічного чи монологічному мовленні: *“Imagine, that you is a Princess, how would you behave in this fairy-tale?”*;

5) виокремлення основних епізодів казки: *“How do you think, what are the main episodes in this fairy-tale?”*;

6) переказ основних моментів казки, характеристика головних персонажів: *“Who is your favorite character in this fairy-tale? Why? How do you imagine him/her?”*;

7) рольова гра, у якій вчитель має розподілити ролі казкових героїв між учнями, драматизація найсуттєвіших сцен казки *“Let’s imagine, that we are in the fairy-tale. Who would like to be Alice?”*;

8) письмовий переказ казки, написання диктанту з використанням нової лексики: *“Write a short letter to your favorite character. What would you ask him/her about?”*.

Отже, планування ходу уроку є важливим завданням для вчителя, оскільки важливим є не лише подати новий матеріал та закріпити відомий, але й забезпечити позитивну мотивацію учнів, створити сприятливу атмосферу, за якої школярі зможуть вільно висловлювати власну думку, вести діалог іноземною мовою та займатимуться самоосвітою за межами школи.

3.3 Організація уроку іноземної мови з використанням казки як дидактичного матеріалу

Планування ходу уроку може різнитися в залежності від його організаційних етапів, тривалості, матеріалів та їх обсягу, послідовності формування писемного чи усного мовлення, навчально-виховного процесу тощо. Саме через це вивчення англійської мови є основою для закладення основ комунікативної компетенції, які є необхідними для подальшого розвитку свідомої особистості.

Ефективність використання казки під час навчання іноземної мови залежить не тільки від точного визначення її місця в системі навчання, але і від того, наскільки раціонально організована структура заняття, як погоджені навчальні можливості казки із завданнями навчання.

Фрагменти казок досить часто можуть використовуватися на уроках, присвячених розвитку фонетичних навичок і вмінь. Такі уривки можна репрезентувати у формі гри (див. Додаток А).

Наприклад: *Once upon a time in a small village lived Mr. Charles (at this moment teacher is showing his tongue). He lived in a tiny house (teacher is hiding his tongue). He woke up early in the morning, opened his window (teacher is showing his teeth) and kissed his Mother (teacher is sending a blow kiss and asking his pupils to do the same), then he did sports [teacher is asking his pupils to repeat two sounds “t – d”].*

Once Mr. Charles heard the plane [r-r-r-r]. He did not like this loud sound, that is why he asked the plane [tʃ]. The plane was very good, that is why he started to buzz like a bee [ð], to hiss like a snake [θ].

Mr. Charles is cleaning his house now. He is parting the curtains widely [w-w-w], rolling his rug [r-r-rai] and sweeping the floor [swi: p-swi: p-swi: p]. Well done! He is very happy [wel-wel-wel].

Така казка може бути вдалим матеріалом для учнів початкових класів. За допомогою методики-гри, діти краще засвоюватимуть артикуляційні

навички, вчитимуться вимовляти складну лексику та, найголовніше, отримують мотивацію вивчати іноземну мову.

Важлива роль казки відводиться при навчанні як дорослих, так і молодших школярів. Тим не менш, якщо дорослі можуть майже без проблем читати і сприймати роботи класиків, то для учнів початкових класів краще підійдуть уривки з коротких адаптованих казок чи спеціально створена дидактична казка (наприклад, казка про Містера Чарльза). У будь-якому разі, за допомогою казки як дорослі, так і діти можуть вивчити новий лексичний матеріал, поступово долаючи при цьому мовний бар'єр.

У казках можна зустріти постійні епітети (*cruel witch, beautiful maiden, wicked magician, cherry cheeks, fine steed, black hair, nice girl, coal-black eyes, good friends*), порівняння (*There was not a moment to be lost: away went Alice like the wind, and was just in time to hear it say, as it turned a corner*), стійкі словосполучення та вирази (*“One never knows, Each person has his own star”*), синтаксичні (*“I will never cry. I will never cry”*) та лексичні (*“easy-easy”*) повтори, які зустрічаються у казках, сприяють розширенню словникового запасу школярів та можуть полегшувати сприйняття і запам'ятовування нового лексичного матеріалу, який з часом відкладеться у довгострокову пам'ять.

Запам'ятовування римованих текстів казок, виконання ілюстрацій до них, інсценування казок перед батьками і на шкільних святах сприяє формуванню комунікативної компетенції учнів і підвищує їх інтерес до англійської мови [29, с. 20].

Система вправ з іноземної мови завжди має бути спрямованою на краще запам'ятовування нової інформації, на засвоєння тих методів, які необхідні учням для розуміння та граматично правильного вираження думок іноземною мовою. Основною складністю у вивченні граматики є закріплення нової інформації у довготривалій пам'яті та вільне оволодіння нею.

Варій М. Й. [2, с. 161] визначає основні вимоги до граматичних вправ, які використовують вчителі на уроках іноземної мови:

- 1) вправа має навчати діям з граматичним матеріалом (*Listen to the fairy-tale and find the Verbs*);
- 2) відображати психофізичні та лінгвістичні закономірності видів мовленнєвої діяльності, які вивчаються (*Change the Nouns, that are used in the fairy-tale, trying to avoid the tautology*);
- 3) мати комунікативну спрямованість (*Write your own fairy-tale, using Nouns as much, as possible*);
- 4) активізувати розумову діяльність учнів (визначати проблематику уроку) (*How do you think, why author uses so much reduplicated Nouns?*);
- 5) вправа має містити різнотипні завдання (*write, discuss, retell, repeat, etc.*).

Мовні вправи з використанням казок як мнемологічного прийому спрямовані на вироблення в учня первинних умінь і навичок користування окремими елементами мови, яка вивчається. Їх метою є підготовка учня до подальшої мовної діяльності, розвиток розумової діяльності, краще запам'ятовування нової інформації.

Відомо, що навичка, вироблена на свідомій основі, відрізняється особливою міцністю і гнучкістю. Тому слід всіляко сприяти тому, щоб учень добре запам'ятав специфіку нового мовного матеріалу. У зв'язку з цим, характерною рисою мовних вправ повинно бути багаторазове ілюстрування мовного зразка, а також різноманітність типів та видів цих вправ.

Популярними на уроках з іноземної мови стали *“fractured fairy tales”* [2, с. 158]. Такий тип казок може бути створено на основі традиційної казки чи оповідки. Автори-сучасники можуть видозмінювати автентичну казку у досить незвичний спосіб, перетворюючи її на гумореску. Наприклад, змінювати можна героїв, події, локус, можна додаватися сленгізми чи діалектизми, що сприяє зацікавленню учнів, а виступати в якості специфічного психологічного прийому, за якого, переживаючи певні емоції (у даному прикладі, сміх), новий матеріал учні будуть засвоювати значно краще.

Наприклад, можна видозмінити фрагмент казки “*Lazy Jack*”:

A long time ago was a lazy boy, his name was Jack, he lived with his mother on a common. He did not want to go to school. He was dumb. He liked to sleep the whole day and to drink Cola with chips. Once Mother told him, that he should go to school, or she will send him to the orphanage.

The next day he want to school, the teacher asked him: “Do you know the alphabet?” – he replied, that he did not know any alpha bet.

The moral of this story is: go to school, not to be so fool.

У даному прикладі використано гру слів для більшого комічного ефекту та сленгізми, які є безумовно близькими для сучасних школярів. Тому подача нового матеріалу за допомогою такої казки у формі гри як на початку, так і наприкінці уроку буде вдалим методом (або див. Додаток А).

При створенні навчально-пізнавальної казки варто звернути особливу увагу на її адаптацію, залежно від віку учнів та тематики уроку. Структура уроку-казки має включати в себе такі елементи [22, с. 44]:

- 1) сценарій казки, постійна зміна виду діяльності (усні та граматичні вправи мають обов’язково чергуватися між собою);
- 2) для всіх учасників мають бути чітко встановлені норми поведінки та обмеження, методи і способи взаємодії учнів між собою, функції учасників казки та ведучих, аби запобігти несподіваним моментам уроку;
- 3) для того, аби краще контролювати хід уроку вчитель має встановити чіткі критерії оцінювання (наприклад, вміння працювати в групі, рівень культури діалогу, товариськості, розвитку комунікативних здібностей).

Основним завданням вчителя при організації такої роботи протягом уроку є навчити дітей творчості, розвивати їх уяву та направити енергію школярів правильним чином, пояснюючи при цьому матеріал уроку у формі гри.

Попри велику кількість казок, все ж існує проблема доречного та влучного вибору правильних автентичних джерел для подачі нового

граматичного матеріалу. Перш за все, вчитель має зацікавити учнів, тому казку варто підбирати за наступними принципами [25, с. 6]:

- 1) казка не має бути занадто довгою;
- 2) у казці не має бути забагато нових для учнів слів;
- 3) казка не повинна читатися вчителем занадто швидко, аби діти встигли почути всі граматичні конструкції;
- 4) казка не повинна читатися вчителем занадто повільно, адже діти можуть втратити інтерес до неї;
- 5) нові граматичні конструкції у казці мають повторюватися кілька разів, аби діти запам'ятали їх.

При розповіді чи читанні казки варто враховувати думку англійського вченого-методиста С. Філіпс [49], що якщо ви прагнете того, аби дітям сподобалася казка, її потрібно розповідати, а не читати. Саме тому вчитель має:

- 1) підготувати план розповіді, у якому висвітлювалися б ключові моменти казки;
- 2) розповісти казку комусь вголос, або собі, записавши при цьому її на диктофон;
- 3) використовувати при розповіді жести і міміку;
- 4) підтримувати зоровий контакт з реципієнтами протягом розповіді;
- 5) не читати казку занадто повільно чи швидко;

Систематичне використання казки на уроці сприяє розвитку творчої уяви дітей, які згодом прагнутимуть самостійно до написання власної авторської казки. Саме тому вчитель має дотримуватися принципу трьох «не», коли дає учням завдання написати чи переказати казку [49]:

- 1) не варто обмежувати конкретною темою зміст казки;
- 2) не слід корегувати сюжетну побудову авторської казки;
- 3) не треба перебивати розповідь школяра без необхідності.

Однією з найважливіших умов протягом ознайомлення учнів а вивчення іноземної мови є формування їх позитивного ставлення до уроків та

навчального процесу. Урок варто організувати таким чином, аби діти не перевтомлювалися та не втрачали інтерес.

Ефективність залучення казки до навчального процесу буде залежати від визначення доречного її місця у ході уроку та від раціональності організовано структурованої роботи.

Отже, аби учні не втратили інтерес до навчання та зацікавилися вивченням іноземної мови, до ходу уроку можна залучати казку як вдалу форму гри. Систематичне використання казки на уроці сприяє розвитку творчої уяви дітей. Основним завданням вчителя при організації такої роботи протягом уроку є навчити дітей творчості, розвивати їх уяву та направити енергію школярів правильним чином, пояснюючи при цьому матеріал уроку у формі гри.

ВИСНОВКИ

Англійська казка як прообраз національного духу та образного мислення народу є самобутнім літературним жанром, а її структурно-семантичні та комунікативні особливості є актуальними для дослідження вчених-лінгвістів і донині. У даній роботі розглядаються загальні характеристики англійських казок як окремого літературного жанру, з'ясовані усі його формуючі основи (формально-структурні, функціональні, когнітивні та комунікативні) та виявлено ключові особливості, які відрізняють авторську казку від народної.

Проведено аналіз композиційної структури англійських казок на прикладі анімалістичної казки та виділено такі композиційні прийоми як актуалізація часової локалізованості, постійної повторюваності казкових подій та раціональної кінцівки твору. Також з'ясовано, що композиційна структура казки залежить від художнього мовлення, художніх засобів, локусу твору.

У роботі досліджено лінгвістичні особливості англійської казки, а саме використання пареміологічних одиниць у творах даного жанру, у рамках яких існує одинадцять видів паремій, за допомогою яких автор намагається створити текст, який буде мати максимальний вплив на читача. З'ясовано, що авторські паремії є об'єктом цитування читачів, внаслідок чого дані вислови часто стають крилатими.

У роботі також розглядаються граматичні особливості англійських казок, а саме роль займенників та вживання артиклів у казках та зроблено висновки, що у англійських казках займенники вживаються не лише для того, аби уникнути тавтології, а й для того, аби за допомогою даної частини мови звернути увагу читача на персонажа, його роль, узагальнити казкових героїв як одну цілісну групу, за приналежністю до одного роду, угруповання, їхньою другорядністю чи важливістю тощо. Встановлено, що артикль у англійських казках допомагає конкретизувати, виділити з контексту,

підкреслити особливість персонажів чи подій у казці, або ж, навпаки, зробити їх другорядними. Актикль також допомагає авторові встановити темп читання казки.

У роботі досліджено стилістичні особливості англійських казок, а саме використання каламбурів, особливості вживання авторських неологізмів, кольоропозначення та стилістичних прийомів на прикладі англійських казок. За допомогою вживання каламбурів у казках автор створює сатиричний ефект, робить твір більш емоційним та виразним. Встановлено, що головною ознакою неологізму є його абсолютна новизна для більшості носіїв мови, а індивідуально-авторські неологізми є багатим матеріалом у словотвірному плані, оскільки вони створюються як за допомогою узуальних, так і okazіональних способів.

З'ясовано той факт, що кольоропозначення відіграє важливу роль у казках та допомагає авторові створити необхідну йому атмосферність у творі за допомогою кольорів, охарактеризувати героя тощо. Встановлено, що стилістичні прийоми допомагають створити детальний опис, настрої казки та характеристику її персонажів.

Використання казки як дидактичного матеріалу на уроках англійської мови урізноманітнює процес навчання, викликає позитивні емоції в учнів, допомагає краще засвоювати новий граматичний матеріал. Казки мають бути оригінальними, доступними в інформативному та мовному аспектах, емоційними, актуальними, а також іноземні пісні бути підібрані згідно з віковими особливостями школярів.

Багато вчителів іноземної мови, що працюють з учнями протягом різних етапів навчання, постійно використовують на своїх уроках чи семінарах казку як один із найдієвіших прийомів навчання. Велика кількість навчальних посібників абсолютно базується на використанні казкових текстів: автентичних, або тих, які було укладено з метою подальших вивчень та розробок.

У роботі розглянуто загальні характеристики англійської казки, досліджено науково-дослідні та дидактичні джерела з теми використання казок при вивченні граматики на уроках іноземної мови.

Вивчено методичні особливості роботи з казковим матеріалом при навчанні англійської граматики та розроблено методичні вказівки стосовно граматичної компетенції учнів. Зроблено висновки, що граматична компетенція ґрунтується на певних знаннях, навичках, уміннях і здатності ефективно використовувати їх у навчальному процесі, що дозволяє учням не лише володіти іноземною мовою на рівні спілкування, а й адекватно вирішувати граматичні завдання, та користуватися ними як засобом навчання.

З'ясовано специфіку іноземної казки як одного із стимулюючих факторів у навчанні іноземної мови. Встановлено, що використання пісень на уроках іноземної мови буде впливати на емоції школярів, виступаючи в якості регулятора даної дії. Такий вплив емоційного стану буде підвищувати внутрішню мотивацію діяльності та робитиме урок цікавішим та різноманітнішим, сприятиме розвитку механізму мимовільного запам'ятовування протягом навчального процесу.

Дану роботу можна використовувати для подальших лінгвістичних досліджень структурно-семантичних та комунікативних особливостей англійської казки для більш детального їх вивчення та розробки методичної і довідкової літератури.

Я, *Коваленко Ірина Юріївна*, своїм підписом засвідчую, що моя дипломна робота «*Структурно-семантичні та комунікативні особливості англійської казки (аспекти перекладу)*» виконана з дотриманням усіх вимог до наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань, самостійно та індивідуально. При написанні роботи я дотримувалась принципів академічної доброчесності та несу відповідальність за порушення загальноприйнятих правил цитування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко Л. Г., Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика: учебник; практикум / Л. Г. Бабенко, Казарин Ю. В. – Москва : Изд-во «Наука», 2005. – 496 с.
2. Варій, М. Й. Основи психології і педагогіки [Текст] : навчальний посібник / М. Й. Варій, В. Л. Ортинський ; Мін-во освіти і науки України, Львівський ДУ внутрішніх справ. – К. : ЦНЛ, 2007. – 376 с.
3. Венкель Т. В. Синтагматичні, парадигматичні та епідигматичні характеристики прикметників на позначення кольору в англійській мові : дис. канд. філол. наук : 10. 02. 04 / Венкель Тетяна Василівна. – Чернівці : вид. «Чернівецький державний університет», 2004. – 285 с.
4. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : монографія / [за рец. д-ра філол. наук Ф. О. Нікітіної, проф. О. С. Снитко]. – Київ : вид. «Логос», 2004. – 284 с.
5. Григор'єва Л. М. Деякі типологічні риси текстів малих форм фольклору з комічними елементами. Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. статей / Л. М. Григор'єва, Дмитренко В. А. – Київ : вид. центр КДЛУ, 2000. – 90 с.
6. Домашнев А. И., Шишкина И. П., Гончарова Е. А. Интерпретация художественного текста : Немецкий язык [при интерп. Коноваловой Н. И. для англ. яз.] / А. И. Домашнев, И. П. Шишкина, Е. А. Гончарова. – Курск : изд-во научного Курского государственного университета, 2008. – 208 с.
7. Зубкова О. С. метафора в профессиональной семиотике : монография / [под ред. Т. В. Аверьяновой]. – Курск : Курский государственный университет, 2011. – 334 с.
8. Иванова, И. В. Методика драматизации сказки как средство развития коммуникативности младших школьников при обучении иностранному языку : автореф. дис. ... канд. пед. наук / И.В. Иванова; [Моск. гос открытый пед. ун-т им. М.А. Шолохова]. – М., 2006. – 18 с.

9. Качалова К. Н. Практическая грамматика английского языка : учебник. – [8 изд.] / К. Н. Качалова, Е. Е. Израилевич. – Киев : изд. «Логос», 2003. – 363 с.
10. Коваленко І. Ю. Анімалістична казка як вид казки / І. Ю. Коваленко, С. В. Баранова / Відповід. ред. О. В. Тімченко. – Київ : Молодий вчений. – 2016, №11. – с. 198-201.
11. Коваленко, І. Ю. Аспекти вивчення англійської казки / І. Ю. Коваленко; наук. кер. С.В. Баранова // Перекладацькі інновації : матеріали VII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 16-17 березня 2017 р. / Редкол. : С. О. Швачко, І. К. Кобякова, О. О. Жулавська та ін. – Суми: СумДУ, 2017. – С. 25-27.
12. Коваленко І. Ю. Peculiarities of the author's fairy tale translation from english into ukrainian / І. Ю. Коваленко, С. В. Баранова / Відповід. ред. Ю. Г. Федорова. – Маріуполь : Вісник Маріупольського державного університету. – 2018, №19. – с. 249-254.
13. Корень В. О. Семантико-стилістичні моделі англійських прислів'їв / О. В. Корень / загальна стилістика. – Житомир : вісник Житомирського державного університету, 2005. – С. 5-15.
14. Крижанська О. І. Яким буває червоне? (Синонімічні кольороназви) / О. І. Крижанська // Синонімія української та англійської мов. – Кіровоград : Кіровоградський державний університет, 2001. – С. 22-24.
15. Лещенко О. И. Типологические аспекты авторского представления хронотопа сказочных событий в дистантных языках / О. И. Лещенко // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. – 2004. – №3(62). – С. 228-236.
16. Лопатин В. В. Рождение слова. Неологизмы и окказиональные образования / В. В. Лопатин (ред.видання). – [2-е изд.]. – Москва : Изд-во «Наука», 2003. – 152 с.

17. Мартінек С. В. Концептуалізація білого та чорного кольорів (за результатами асоціативного експерименту) // Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. К.: Логос, 2002. Вип. 7. С. 338-347.

18. Мауткина М. В. Поэтика британской сказки и литературные сказки О.Уайльда : автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья (стран германской языковой семьи)» / И. Ю. Мауткина. – Великий Новгород, 2006. – 21с.

19. Мерзлікіна О. В. Екстралінгвістична зумовленість та комунікативно-прагматичні особливості функціонування прислів'їв у спонукальних мовленнєвих актах (за матеріалами творів М. Сервантеса) : дис.канд. філол. наук : 10. 02. 01 / Мерзлікіна Ольга Вікторівна. – Київ, 2001. – 112 с.

20. Мостовой М. І. Лексикологія англійської мови : підруч. для ін-тів і фак-тів. іноз. мов / М. І. Мостовой. – Харків : вид. «Основа», 1993. – 256 с.

21. Ніколаєнко Л. І. Глибоке коріння – пишна корона / Л. І. Ніколаєнко // стилістичні прийоми. – Полтава : вид. «Зоря Полтавщини», 2004. – С. 5.

22. Палеха Ю. І. Основи психології та педагогіки : навчально-методичний посібник / Ю. І. Палеха, В. І. Герасимчук, О. М. Шиян ; Європейський ун-т. – 2-е вид., доп. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2003. – 164 с.

23. Пропп В. Я. Морфология «волшебной» сказки. Исторические корни волшебной сказки) / В. Я. Пропп // Собрание трудов. – Москва : изд. «Лабиринт», 2000. – 512 с.

24. Проценко Ю.Л. Специфика английской литературной сказки о животных (XIX века): дис. на получение научн. степени кандидата филологических наук: спец. 10.01.04. «Литература зарубежных стран» / Ю.Л. Проценко. – Х., 2010. – 218.

25. Санников В. З. Об истории и современном состоянии языковой игры / В. З. Санников // Вопросы языкознания. – Москва : изд. «Араграф», 2005. – С. 3-19.
26. Селиверстова О. Н. Местоимения в языке и речи : ред. монография / О. Н. Селиверстова. – Москва : изд-во «Наука», 2000. – 151 с.
27. Солодова О. С. Композиционно-смысловая структура сказок / О. С. Солодова // Когнитивный аспект. – Херсон : изд. ХДУ, 2005. – С. 211-218.
28. Тырыгина В. А. Проблема жанра в массово-информационном дискурсе : автореф. дис. д-ра филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Тырыгина Валентина Алексеевна, 2008. – 375 с.
29. Утехина, А. Н. Драматизация сказки в раннем обучении иностранному языку // Класс! : всерос. науч.-попул. метод. журн. по раннему обучению иностр. яз. для учителей, родителей и детей. – 2001. – № 3/4. – С. 18-23.
30. Ушкалова М. В. К вопросу о классификации каламбура / М. В. Ушкалова // Учёные записки. – Курск : изд-во научного журнала Курского государственного университета, 2013. – С. 151-157.
31. Цыренова А.Б. Аллюзия как средство выражения авторской интенции (на материале англ. яз.) // Вестник Челябинского гос. ун-та. Филология. Искусствоведение. – Вып. 45 – 2010. – № 21 (202). – С. 155-161.
32. Шелепова Н. В. Контекстуальная эмотивность единиц лексико-фразеологического поля «цвет» : на материале англоязычной художественной прозы XX века : дис. канд. филол. наук : 10.02.04 / Шелепова Наталья Владимировна. – Астрахань, 2007. – 219 с.
33. Шкуратова С. Ю. Неологизм как объект лексикографического исследования / С. Ю. Шкуратова // Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Москва, 2014. – С. 115-125.
34. Aikhenvald A. Classifiers: A Typology of Noun Classification Devices. – Oxford : Oxford Univ. Press, 2003. – 535 p.

35. Black M. More about Metaphor // Metaphor and Thought / Ed. A. Ortony. – Cambridge : Univ. Press, 1999. – P. 19-43.
36. Brooker W. Alice's Adventures: Lewis Carroll in Popular Culture. NY : Continuum, 2004. – 380 p.
37. Celce Murcia M., Olshtain E. Discourse and Context in Language Teaching. – Cambridge : Cambridge University Press, 2000. – 279 p.
38. Dundes A. On Whether Weather “Proverbs” are Proverbs [Electronic resource] / A. Dundes, 2000. – Access mode : <https://ru.scribd.com/document/165745512/ALAN-DUNDES-on-Whether-Weather-Proverbs-Are-Proverbs> – (25. 10. 2016).
39. Gibbs R. W. Psychological Aspects of Irony Understanding / R. W. Gibbs, J. O’Brien // The main Pragmatic Items (Psychological linguistic research). – North Holland, 1998. – P. 523-530.
40. Green T. The Proverb and Riddle as Folk Enthymemes // De Proverbio. Electronic Journal of International Proverb Studies. – 2000. – Vol. 6. – №2. – Режим доступа : <http://www.deproverbio.com/DPjournal/DP,6,2,00/PROVERBRIDDLE.html>
41. Harries E. W. Twice upon a Time Women Writers and the History of the Fairy Tale / E. W. Harries. – Princeton : Princeton University Press, 2001. – P. 100.
42. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – London, New-York : Longman, 2001. – 340 p.
43. Hernandi P. Catching a Serpent with Another’s Hand : The Tropical Landscapes of Proverbialia [Electronic resource] / P. Handi, 1998. – Access mode : <http://www.anth.ucsb.edu/projects/esm/CatchingSerpent.html>. – (15. 10. 2018).
44. Hymes D. On Communicative Competence : The Ethnography of Communication [Electronic resource] D. Hymes, 2001. – Access mode : <https://ru.scribd.com/doc/74833626/Dell-Hymes-on-Communicative-Competence-Pp-53-73>. - (22.10.18)

45. Kay P. The Emergence of Basic Color Lexicons Hypothesis // *The Language of Color in the Mediterranean: An Anthology on Linguistic and Ethnographic Aspects of Color Terms*, Alexander Borg, ed. – Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1999. – P. 76-90.

46. Kobyakova I. K., S. Baranova, V. Matuzka. Structural Patterns of Phraseological Units to Denote Personal Character // *GISAP: Philological Sciences*. – 2017. – № 12. – P. 6-9.

47. Lehrer A. *Semantic Fields and Lexical Structure*. – Amsterdam: North Holland Publishing Company, London : North Holland Publishing Company, Ltd., 2004. – 225 p.

48. McManus I. C. Basic Colour Terms in Literature // *Language and Speech*. – 2006. – Vol. 28. – Part 2. – P. 247-252.

49. Phillips S. *Drama with Children* [Electronic resource] / S. Phillips, 2003. Access mode : https://books.google.com.ua/books?id=XiPqzmyWzjMC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false. – (27.10.18)

50. Yankah K. *Proverb Speaking as a Creative Process* [Electronic resource] / K. Yankah, 2000. – Access mode : <http://www.deproverbio.com/DPjournal/DP,6,2,00/YANKAH/AKAN.html>. – (18. 10. 2016).

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

51. Зубков М. В. Англо-український словник. – Харків : Фоліо, вид-во « Школа», 2003. – 765 с.
52. Колір слів: Тлумачно-етимологічний словник колірних термінів / Укл. Т. В. Венкель. – Чернівці : Рута, 2000. – 36 с.
53. Маковский М. М. Историко-этимологический словарь современного английского языка / М. М. Маковский. – Москва : Издательский дом «Диалог», 2000. – 392 с.
54. Hirsch E. D. The New Dictionary of Cultural Literacy [Electronic resource] : Third Edition / E. D. Hirsh, J. F. Kett, 2002. – Access mode : <http://www.bartleby.com/cgi-bin/texis/webinator/sitesearch?query=proverb&filter=col59&Submit=G>. – (19. 11. 2018).
55. Cambridge International dictionary of English. Cambridge University press [Electronic resource] : The Second Edition, 2002. – Access mode : <http://dictionary.cambridge.org/>. – (23. 11. 2018).
56. Longman Dictionary of Contemporary English. Third Edition. – Longman Dictionaries, 2001. – 1668 p.
57. New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English Language. – Danbury, CT : Lexicon Publishers, 1993. – 1248 p.
58. The Oxford dictionary of phrase, saying & quotation [Electronic resource] / ed. by Susan Ratcliffe, 2000. – Access mode : <http://nxthre.kilof.ru/17?keyword=the-oxford-dictionary-of-phrase-saying-and-quotation-pdf&charset=utf-8>. – (11. 09. 2018).
59. Oxford Student's Dictionary of Current English / A. S. Hornby, Christina Ruse. – Moscow : Prosveshchenie Publishers; Oxford : Oxford University. Press, 1983. – 769 p.
60. Webster's new world college dictionary [Electronic resource] / ed. by Wiley Publishing, 2002. – Access mode : <http://websters.yourdictionary.com/>. – (12. 11. 2018).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

61. Антуан де Сент-Екзюпері. Маленький принц [Електронний ресурс]. 1912 – Режим доступу : <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=490> – (26.10.18).
62. Льюїс Керолл. Аліса в Країні Чудес [Електронний ресурс]. 1934 – Режим доступу : http://www.ae-lib.org.ua/texts/carroll__alices_adventures_in_wonderland__ua.htm. – (27.10.18).
63. Кіплінг Р. [Електронний ресурс]. 2011 – Режим доступу : <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3304&page=2>. – (29.10.18).
64. Мілн А. Алан. Вінні-Пух [Електронний ресурс]. 2003 – Режим доступу : http://ae-lib.org.ua/texts/miln__winnie-the-pooh.htm. – (26.10.18).
65. Орвелл Дж. Ферма тварин [Електронний ресурс]. 2018 – Режим доступу : <https://www.ukrlib.com.ua/books-zl/printout.php?id=294&bookid=0>. – (01.11.18).
66. Уайльд О. День народження Інфанти [Електронний ресурс]. 2003 – Режим доступу : <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4143>. – (17.10.18).
67. Уайльд О. Соловей і Троянда [Електронний ресурс]. 2006 – Режим доступу : <https://plus.google.com/102182896360916038908/posts/LjKEUWBqUhN>. – (11.10.18).
68. Уайльд О. Щасливий принц [Електронний ресурс]. 2002 – Режим доступу : <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=274>. – (12.10.18).
69. Antoine de Saint-Exupery. The Little Prince [Electronic resource], 1943. – Accessing mode : http://www.srogers.com/BOOKS/little_prince/contents.asp. – (12. 11. 2018).
70. Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland [Electronic resource], 1865. – Access mode: <http://literature.org/authors/carroll-lewis/alices-adventures-in-wonderland/>. – (15. 11. 2018).

71. Donoghue E. Kissing the Witch [Electronic resource]. – Access mode : http://www.goodreads.com/book/show/44537.Kissing_the_Witch. – (3. 11. 2018).
72. English folk tale. Saint George of Merrie England [Electronic resource]. – Access mode : https://archive.org/stream/stgeorgeformerri00bull/stgeorgeformerri00bull_djvu.txt. – (16. 11. 2018).
73. English folk tale. What They Say in New England [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.kellscraft.com/WhatTheySayInNewEngland/WhatTheySayInNewEnglandch25.html>. – (15. 11. 2018).
74. Hardy T. The Shadow on the Stone [Electronic resource], 2001. – Access mode : <https://www.poetryfoundation.org/resources/learning/core-poems/detail/48729>. – (14. 11. 2018).
75. Jacobs J. My Own Self [Electronic resource], 1984. – Access mode : <http://www.sacred-texts.com/neu/eng/meft/meft05.htm>. – (17. 11. 2018).
76. Kipling R. The jungle Book [Electronic resource], 1894. – Access mode : <https://ebooks.adelaide.edu.au/k/kipling/rudyard/jungle/>. – (14. 11. 2018).
77. Miln A. A. Winnie-The-Pooh [Electronic resource], 1921. – Access mode : http://lib.ru/MILN/pooh.txt_with-big-pictures.html. – (18. 11. 2018).
78. Orwell G. Animal Farm [Electronic resource], 1944. – Access mode : <https://ebooks.adelaide.edu.au/o/orwell/george/o79a/complete.html>. – (15. 11. 2018).
79. Ruskin J. The King of the Golden River [Electronic resource], 1841. – Access mode : <https://www.google.com.ua/search?q=The+King+of+the+Golden+River&oq=The+King+of+the+Golden+River&aqs=chrome..69i57.678j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>. – (21.10.18)

80. Wilde O. The Birthday of the Infanta [Electronic resource]. – Access mode : www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/BirInf.shtml. – (16. 11. 2018).

81. Wilde O. The Happy Prince [Electronic resource], 1888. – Access mode : <http://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/HapPri.shtml>. – (17. 11. 2018).

82. Wilde O. The Nightingale and the Rose [Electronic resource], 1888. – Access mode : <http://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/NigRos.shtml>. – (14. 11. 2018).

SUMMARY

In this paper, the fairy-tale as a separate literary genre (the type of literary work (artistic, journalistic, etc.) that consists of and develops in the historical aspect) is explored.

It was found out that the fairy tale is the most popular kind of children's literature. The long story of the formation and the development of fairy tales has led to many changes in this genre, the instability of its "boundaries". A tale can take the form of a novel, an epic story, a poem, etc. English fairy tales are divided into author's and folk tales. Author's fairy-tales are tales, that are written by the author, who tries to create an original unique work.

In order to distinguish fairy tales from other literary genres, one should pay attention to its characteristics: it should be a story with both unusual plot and events, that are aimed to entertain the reader. The folk tales' poetics is traditional, it uses a limited set of figurative and imaginative means.

It is investigated that the English term "fairy tale" corresponds to the Ukrainian term "fairytale". The main characteristic of the fairy tale is its unbelievability. In the works of this genre not always there are fantastic characters, but in the tale there is always an element of extravagance that is invented.

There are following signs of a fairy tale: the presence of a story, setting for the entertaining effect, a special form of construction, persistent poetics: certain compositional methods – both the beginning and ending, the presence of paremiological units, etc.

The paper work also considers an animated fairy-tale (a kind of a folk tale, in which the main heroes are animals. With the help of animals the author allegorically shows people, their habits, characters, life, negative and positive features). The purpose of such fairy tale is to teach people, showing themselves through metaphorizing the image of a person to one or another animal.

The paper concludes that in the English animated tale, the following techniques can be distinguished:

- 1) actualization of time localization, the structural unit of which is a matter of time;
- 2) compositional reception of constant repetition of fairy-tale events, which often serves as a feature of the English fairy tale;
- 3) Compositional reception of a rational limb of a work is characteristic of the English fairy tale, which usually ends with unsolvable cliched phrases.

An analysis of the composite structure of English fairy tales through an example of an animated fairy tale is carried out and such compositional techniques as actualization of time localization, constant repetition of fairy tales and rational ending of the work are highlighted. It was also found that the compositional structure of the fairy tale depends on artistic speech, artistic means, and the locus of the work.

In this work the linguistic features of the English fairy tale are explored: the use of paremiological units in the works of this genre, in which there are eleven types of paremias, where the author tries to create a text that will have the maximum impact on the reader. It has been found out that the author's paremias are the subject of the readers' citation, as a result of which these statements often become paremiological.

The paper also examines the grammatical features of English fairy tales: the role of pronouns and the usage of articles in fairy tales. It concludes that in English fairy tales pronouns are used not only to avoid the tautology, but also to draw a reader's attention through this part of the language on the character, his role, to generalize fairy-tale characters as a one integral group.

It is found out that the article in English fairy tales helps to specify, distinguish from the context, to emphasize the feature of characters or events in the fairy tale, or to make them secondary. The article also helps the author set the pace of reading a fairy tale.

The stylistic features of English fairy tales: the usage of puns, the peculiarities of the authorial neologisms usage, color definition and stylistic techniques on the example of English fairy tales are explored. With the use of puns in fairy tales, the author creates a satirical effect, makes the work more emotional and expressive. It is pointed out that the main sign of neologism is its absolute novelty for most language native-speakers, and individual author neologisms are rich material in word-building, since they are created by means of both the visual and the occasional methods.

The fact that color definition plays an important role in the fairytales and helps the author to create the atmosphere that is important for him in the tale with the help of colors, to characterize the hero, etc. is clarified. It is established that stylistic techniques help to create a detailed description, the mood of the fairy tale and the characterization of its characters.

The use of a fairy tale as a didactic material for English lessons diversifies the learning process, causes positive pupil`s emotions, helps to make-up the new grammatical material better. Fairy tales must be original, accessible in informative and linguistic aspects, emotional, actual. English fairy-tales should be selected according to the age of schoolchildren.

Fairy tales as well as other prose genres are created and function in society, therefore, they can be considered by scientists and practitioners as a source of objective information, since the text serves as a source of ideological and artistic information of both a source of linguistic and translation information, etc.

It is found out that fairy-tale expressions have several advantages: condensation of thought and image with increased emotionality and rhythmic repeatability. Rhythmic repetition, among other features, being one of the strongest facsinatory factors, makes students to concentrate their attention and facilitate spontaneous memorization of the material.

It is proved that the usage of fairy tales in English lessons diversifies the learning process, causes positive emotions in students, helps to make-up the new grammatical material better. It is found out that fairy-tale expressions have several

advantages: condensation of thought and image with increased emotionality and rhythmic repeatability. Rhythmic repetition, among other features, being one of the strongest fascinating factors, makes students to concentrate their attention and facilitate spontaneous memorization of the material.

It is proved that the usage of fairy tales in English lessons diversifies the learning process, causes positive emotions in students, helps to make-up the new grammatical material better.

Fairy tales must be original, accessible in both the informative and linguistic aspects, emotional, relevant, as well as foreign fairy tales should be selected in accordance with the age-old peculiarities of schoolchildren. Fairy tales help to interest students and cause their interest in learning English.

Also, in this work a chronotope has been investigated which serves as a significant element of fairy-tale discourse. A fabulous chronotope is a significant interconnection of temporal and spatial relationships, that is artistically stipulated in the work. Studying the chronotope, it should be noted that it will depend on which a fairy tale is: literary or a folk. A literary fairy-tale is a prototype of a folk. That is why the chronotope in literary and folk tales will be similar, although they will be different in a situational context.

It is found that there are two types of chronotop in the English folk tale: internal and external, in which time, that structures the chonotope, plays a much larger role than a space. The tale synthesized mythological traditions in the contrast of "our own-foreign". "Foreign" considers a house, something, that is familiar, that we meet daily, and therefore it is expedient not to describe this concept. Therefore, in a traditional fairy tale, action begins and ends at home, which is rarely described and appreciated.

The chronotop in the literary tale, as well as in the folk, is divided into household and magical. However, they can also vary depending on the designer's imagination and the choice of time, place and characters.

The characteristic of the specific structure fairy images in folk tales is determined. This image is typical for:

- 1) the tendencies of a fairy tale to the description of the typological content in the heroes` depiction through the visualization and abstraction of concepts;
- 2) a consistent description of the heroes;
- 3) standard features of the fairy tale characters;
- 4) laconic psychological and portrait characteristics of heroes, who can be revealed much more full through their monologues, dialogues and actions;
- 5) constructing a plot line based on several main characters, their limited number.

It is established that fairy-tale images and their structure can be rarely distinguished from the folk tales` imagery. The following tendencies are typical for the literary fairy tale:

- 1) individualization of fairy-tale characters. Quite often, heroes have a full name, and the author gives recipients information about their private lives;
- 2) literary tales are characterized by a large number of heroes, although according to the structure of folk tradition, they can be moved to the other fairy tales` plot, often leaving the basic functions of the characters constant;
- 3) standardization of the literary fairy tale functions can often be violated. The character can be both positive and negative at the same time, or to re-categorize gradually, with the plot development;
- 4) the psychological and portrait characteristics of the frame in the literary tale are necessary for the perception of the image of the characters. The author of the fairy tale aims to explain the heroes` actions, justifying their peculiarities through psychology and human nature. It is because of the portrait character of the characters plays an important role in literary tales;
- 5) the main action in the literary tale is based on a limited number of main characters, nevertheless, their hierarchical system may become more complex and there will appear a few minor characters.

That is why it is proved in the work that the structural features of fairy images in the literary tale can vary considerably from the structural fairy tale images features in the folk tale. The main tool of the fairy tale structure as well as

the rest of the literary works are both the language style and the language itself. Language or linguistic style elements are the structure of a literary work.

It has been established that many foreign language teachers who work with students during various stages of learning use tales constantly during their lessons as one of the most effective mnemonic techniques. A large number of teaching aids is based entirely on the use of fairytales: authentic, or those that have been concluded for further study and development. In the paper the general characteristics of the fairy tale are distinguished; scientific and illustrative sources concerning the usage of fairy tales as a didactic material were explored.

The methodical features of work with fairy-tale material during the study of English grammar have been investigated, and methodological instructions regarding the grammatical competence of students have been developed. It is concluded that grammatical competence is based on certain knowledge, skills, abilities and ability to use them efficiently in the educational process, that allows pupils not only to speak a foreign language at the level of communication, but also to solve grammatical problems adequately, and to use them as a means of studying.

The specifics of the foreign fairy tale as one of the stimulating factors in the foreign language teaching are determined. It is established that the usage of fairy-tales during the foreign language lessons will affect on the pupil's emotions, as the regulation of this action.

Such an influence of the emotional statement will increase the internal motivation or the activity, will make the lesson more interesting and diverse, will promote the development of the mechanism of spontaneous memorization during the educational process.

The results of the fairy tale's usage at foreign language lessons are revealed. It has been established that while choosing exercises and fairy tales for a lesson, the teacher must take into consideration the fact that the material must be varied in order to teach children to use it in writing, in oral speech, and also to listen to it. The communicative purpose of studying grammar helps to formulate the basic requirements for the volume of grammatical material that recipients must learn.

Додаток А

Розробка уроку для учнів 4-го класу з використанням казки як ілюстративного матеріалу при вивченні граматики

Тема уроку: “Interrogative questions”

Мета уроку:

- 1) практична – навчити учнів правильно вживати нову лексику, закріпити матеріал з теми “Interrogative questions”;
- 2) освітня – навчити учнів працювати в парах (як інтерактивна форма навчання) та групах, змотивувати учнів до висловлення власної думки англійською мовою;
- 3) виховна – зацікавити учнів у вивченні лінгвокультурних особливостей різних країн;
- 4) розвиваюча – розвивати вміння правильно та логічно задавати питання англійською мовою.

Допоміжні матеріали: підручник «Англійська мова» 4-й клас (за автором О. Д. Карп'юк), роздруківки з вправами та уривками з казок, тематичні таблиці, ноутбук, робочий зошит, картки для індивідуальної роботи та роботи в парах.

Учитель вітає дітей: “Hello, children! How are you? I am very glad to see you! Today we are going to revise the topic “Interrogative questions” and to take part in a short fairy-tale. By the way, what do you know about interrogative questions?” (Школярі дають відповідь на питання англійською мовою).

Учитель: «Молодці, сьогодні ви продовжите знайомство з питальними реченнями за допомогою казки».

Учитель роздає ілюстративний матеріал у вигляді граматичних правил з теми “Interrogative questions”.

Учитель: “Let's imagine you are an English boy or girl. Which name would you choose? Make up a short fairy-tale with your friend using as much interrogative questions as you can”.

Школярі складають казки в парах, використовуючи питальні питальні речення. Зразок такої казки:

Once upon a time, a long time ago there was a little girl. She was curious and wanted to know an everything. She asked her Mother:

- *Why do we live on the Earth?*
- *Why people cannot fly?*
- *Where is Ukraine?*
- *How can we get to the Moon?*
- *When was Hippocrates born?*

Учитель: *Translate this fairy-tale, please and make up your own ending of this story.*

(Питання та відповіді не мають бути новими для учнів).

Учитель пропонує зробити музичну фізкультхвилинку (завдання спрямоване на кінестетиків, аудіалів та учнів із зоровою пам'яттю одночасно, оскільки вони мають читати вірш із книги Льюїса Керолла *"Alice's Adventures in Wonderland"*, тримаючи слова в руках та виконуючи рухи).

*"How doth the little crocodile
Improve his shining tail
And pour the waters of the Nile
On every golden scale!"*

*"How cheerfully he seems to grin,
How neatly spreads his claws,
And welcomes little fishes in
With gentle smiling jaws!"*

Далі вчитель проводить фонетичну зарядку, спрямовану на розвиток артикуляційних здібностей із використанням навчальної казки:

A small Tongue, whose name is Jack lived in a tiny, but nice house. In the house were two red walls, the floor, white doors and ceiling. Every day he woke up and did sports: [t-d, t-d, t-d].

Once he fell down and said: [ai]. Then he met his old friend and said: [ei].

His hobby was to listen to bees and flies: [ð]. Jack loved his life, he liked to walk in the forest and to meet new friends. Once he met eight elves: [ai], [ei], [ɔi], [ɔu], [au], [iə], [uə], [eə]. They were very friendly and showed him their dog Ralph. Is said [r]. They showed their friend beetle Zack. Is said [dʒ]. Happy jack came home and fell asleep.

Повторення граматичної теми “*Present Simple*”. Учитель показує картинки з буквами, школярі показують (хором, по одному, по рядах), далі вчитель пропонує прочитати слова на картинках, прикріплених на дошці.

Let’s read these words (слова вивчалися протягом року).

Потім завдання ускладнюється: “*Try to make up your own sentences with these words in present Simple. Now read it at loud and we will try to translate it together*”.

Учитель: “*Thank you for the lesson. Please, chose one of your favourite fairy-tales, translate it and try to find as much as possible verbs and interrogative questions in it*”.